

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8267/04

בפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופטת ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית

המערער: אדוארד ברוד

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב,
בת.פ.ח 1181/02 שניתן ביום 9.6.2004 על-ידי כבוד
השופטים ב' אופיר-תום, מ' סוקולוב ות' שפירא

תאריך הישיבה: ו' טבת תש"ע 23.12.2009

בשם המערער: עו"ד פנינת ינאי

בשם המשיבה: עו"ד אוהד גורדון

פסק-דין

השופט ע' פוגלמן:

מבוא

1. ביום 29.4.2002 נמצאה גופתה של גב' רחל פופר ז"ל בביתה בראשון לציון, כשהיא ללא רוח חיים. לאחר חקירה קצרה, נסגר התיק ונקבע, כי סיבת המוות איננה ידועה. כשבועיים לאחר מכן, ביום 13.5.2002, נתגלתה גופתה של גב' חנה-אניה פרישמן ז"ל, בדירתה ברמלה, גם היא ללא רוח חיים. מרינה קמינסקי ואנטון (אבי) פופקוב (להלן: מרינה ואנטון בהתאמה) נעצרו כחשודים ברצח. במהלך חקירותיהם הם הודו במעורבות ברצח ברמלה ומסרו גרסאות מהן עלה כי אדוארד ברוד, הוא המערער שלפנינו, נטל חלק מרכזי בביצוע הרצח ברמלה; וכי גב' פופר ז"ל נרצחה בידי המערער ואחר, ארתור איסקוב (להלן: ארתור). עם סיום החקירה הוגשו נגד המערער

שני כתבי אישום, אשר אוחדו בהמשך לכתב אישום אחד. כתב האישום ייחס למערער שתי עבירות של רצח בכוונה תחילה ושתי עבירות של שוד בחבורה שבוצעו, על-פי הנתען, בראשון-לציון וברמלה. בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו הרשיע את המערער בעבירות שיוחסו לו. ההרשעה התבססה, בעיקרה, על הודעות שמסרו ארתור, מרינה ואנטון. בגין הרשעתו, נגזרו על המערער שני מאסרי עולם לריצוי במצטבר, וכן הופעל, בחופף, עונש מאסר מותנה בן שמונה עשר חודשים שהיה תלוי ועומד נגדו בגין הרשעה אחרת. מכאן הערעור שלפנינו. נפנה, בראשית הדברים, לעיקרי הכרעת הדין.

עיקרי הכרעת הדין

2. המערער הורשע בביצוע הרצח בראשון לציון בהתבסס על הודעות שמסר ארתור במשטרה – אשר הועדפו על-פני עדותו במשפט – ועל תוספות ראייתיות שנמצאו להן. הכרעת דינו המפורטת והמנומקת של בית משפט קמא (מפי כב' השופטת ת' שפירא, בהסכמת כב' השופטות ב' אופיר-תום ו-מ' טוקולוב) סוקרת בהרחבה את תוכנן של הודעות אלה. כך צוין כי בחקירתו, ארתור הפליל את המערער בביצוע הרצח, תוך שהוא מודה במעורבותו שלו ומשחזר את הרצח לפרטיו. ארתור סיפר, כי הוא והמערער סיכמו לשדוד את גב' פופר המנוחה, אותה הכיר המערער דרך אחיו, חנן, שעבד אצלה. כאשר הגיעו השניים לדירה נטל ארתור את ארנקה של גב' פופר וסימן למערער כי אפשר לעזוב את הדירה, אולם המערער לא שעה לדבריו, אלא הכה את המנוחה מכת אגרוף שגרמה לה לאבד את הכרתה. לאחר מכן, כך לגרסתו של ארתור, חנק המערער את גב' פופר, תחילה בידיה ובהמשך באמצעות כרית שמצא במקום. אז, בדק המערער את דופק המנוחה והודיע לארתור כי היא מתה. המערער נטל מדירתה של גב' פופר המנוחה תכשיטים שונים ומכשיר טלפון נייד, והשניים נסעו לרמלה, שם הטמין המערער את החפצים באזור הסמוך לביתו. ארתור הבהיר, כי לא התוודה בתחילה על המעשים בהם נטל חלק הן משום שחשש להלשין על המערער, הן משום שחשש לשלומה של אמו ככל שמעורבותו ברצח תיוודע לה. עוד ציין ארתור, כי הוא סיפר לאנטון ומרינה על הרצח וידע כי הם שמעו אודות האירוע גם מפיו של המערער. על עיקרי גרסתו של ארתור נעמוד ביתר פירוט בהמשך הדברים.

3. בגין חלקו במעשים המתוארים, הוגש נגד ארתור כתב אישום שייחס לו עבירה של שוד בחבורה. ארתור הודה והורשע בעבירה זו ונידון לעונש של שבע שנות מאסר לריצוי בפועל (ת.פ. 40275/02). ערעור שהגיש על גזר הדין – נדחה (ע"פ 7713/03). לאחר הרשעתו, נקרא ארתור להעיד נגד המערער. והנה, בעדותו בבית המשפט הוא

טען לפתע, כי אדם אחר – ולא המערער – היה זה שהגיע עימו לדירתה של גב' פופר המנוחה וביצע את הרצח. בעדות נוספת אליה נקרא, הכחיש ארתור את טענת המערער לפיה עם תום עדותו הוא העביר למערער פתק ובו כתב, כי בבית המשפט לא יכול היה לנקוב בשמו של אנטון כמי שביצע את הרצח בראשון לציון אך "כולם הבינו מי זה". בית המשפט סבר כי אין ליתן אמון בגרסה שמסר ארתור בעדותו, הן נוכח הקשר הברור בין גב' פופר המנוחה למערער באמצעות אחיו חנן; הן בשל עובדה שארתור ניסה להתנער מהודאתו הברורה והבלתי מסויגת בכתב-האישום שהוגש נגדו, ובו צוין במפורש כי המערער היה שותפו לאירוע השוד והרצח בראשון-לציון; והן בשל סירובו של ארתור למסור את שמו של האדם האחר אשר לטענתו שהה עימו בדירה (עמ' 71 להכרעת הדין). על רקע נתונים אלה, החליט בית המשפט המחוזי להעדיף את ההודעות שמסר ארתור במשטרה על פני הגרסה שמסר בבית המשפט לפי סעיף 10א לפקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"ז-1977 (להלן: פקודת הראיות). בתוך כך הוא ציין, כי מן הטעם הזה – כמו גם בשל כך שארתור היה שותף לדבר עבירה – טעונה גרסתו תוספת ראייתית מסוג חיזוק; וכי תוספות ראייתיות ברמה זו – ואף ברמה של סיוע – מצויות בחומר הראיות.

4. בעוד שלהתרשמותו של בית המשפט, המערך הראיתי שהציגה התביעה היה איתן ומהימן, קן ההגנה של המערער לא זכה לאמון כלל. בית המשפט התרשם, כי ניסיונו של המערער להרחיק את עצמו לחלוטין ממעורבות ברצח בראשון לציון איננו מתיישב עם הראיות הברורות הקושרות אותו לאירוע ולגב' פופר. מלכתחילה, המערער כלל לא ניסה מלכתחילה לתת גרסת אליבי המתייחסת למועד הרצח, ורק בעדותו בבית המשפט הוא טען, לראשונה, כי בערב הרצח שהה בחנות הנעליים של גיסתו אירה בראשון לציון עד לשעה 21:00. זאת, מבלי שהזמין את אירה למתן עדות מטעמו. בית המשפט קבע כי העלאתה של טענת האליבי באיחור, כמו גם הימנעותו של המערער מלזמן את אירה לעדות, לא רק שמאינת את טענת האליבי שנטענה מפיו, אלא גם משליכה באופן שלילי על אמינותו הכללית ומסייעת לראיות התביעה. סיכומו של דבר, על יסוד המכלול הראיתי שהוצג בידי המשיבה והוכח כמהימן קבע בית המשפט המחוזי כי יסודותיה העובדתיים והנפשיים של עבירת הרצח בראשון-לציון מתקיימים במערער והרשיע אותו בעבירה זו.

5. בית המשפט הוסיף וסקר את המערך הראיתי שהתייחס לרצח ברמלה. בעניין זה צוין, כי מרינה ואנטון הכחישו, בתחילה, כל קשר לאירוע אך בהמשך חל מפנה בגרסתם. אנטון סיפר את סיפור המעשה בקווים כלליים, אך השמיט את מעורבותה של מרינה, בת-זוגו, וטען כי הוא והמערער היו שני המעורבים היחידים. בהמשך, חשפה

מרינה את סיפור המעשה בכללותו ובעימות שנערך בינה לבין אנטון סיפרה לו כי מסרה הודיה. בעקבות כך, חשף גם אנטון את פרטי הרצח ברמלה. מהודעותיהם של השניים עלה, כי הם תכננו את השוד ברמלה יחד עם המערער, לאחר שהאחרון סיפר להם על השוד והרצח שביצע בראשון לציון. המערער הסביר למרינה ואנטון, כי הוא לא נתפס משום שנוצר הרושם – המוטעה – כי גב' פופר מצאה את מותה בנסיבות טבעיות ומאחר שהשניים התקשו להאמין לו, הוא הוביל אותם למקום המחבוא של התכשיטים שגנב מן הדירה בראשון לציון. לגרסתם של מרינה ואנטון, הניסיון הראשון להוציא לפועל את התוכנית שנקמה ביום שישי שקדם לרצח – כשל, משום שאנטון לא הצליח לבצע את אשר הוטל עליו. בגין כך, לעג המערער לאנטון על חולשתו וקילל אותו, והשלושה הסכימו לשוב ולנסות לממש את תוכניתם.

6. בהתאם להסכמה זו הגיעו השלושה ביום 12.5.2002 לדירתה של גב' פרישמן המנוחה. אנטון ומרינה נכנסו לדירה, והמערער המתין בקרבת מקום. מרינה שוחחה עם המנוחה, ובמקביל הוציא אנטון מהמקרר בקבוק קטשופ מזכוכית שבאמצעותו הלם בראשה של המנוחה. מרינה ניגשה לחלון וסימנה למערער כי הוא יכול לעלות לדירה. המערער נכנס לדירה וניסה לחנוק את המנוחה באמצעות קשירת שקית ניילון על ראשה. הוא בדק את הדופק שלה ומשנוכח לדעת כי היא עודנה בין החיים הכה בראשה באמצעות אגרטל והידק כבל טלפון סביב צווארה על מנת לחנוק אותה. המנוחה המשיכה לנשום והמערער נטל סכין מטבח ודקר אותה בצווארה ולאחר שעשה כן, ציין בפני מרינה ואנטון כי היא מתה. השלושה נטלו מן הדירה כסף מזומן ותכשיטים שהסיר אנטון מגופת המנוחה. בהמשך, הם הכניסו לשקית את החפצים בהם נגעו, ולאחר שיצאו מהדירה השליכו את השקית לפח האשפה. השלושה נסעו ללוד, שם קנו סמים והשתמשו בהם. למחרת היום, נפגשו מרינה ואנטון עם המערער בתל-אביב, מכרו את התכשיטים שנטלו מהדירה ברמלה לאחד, אבי ננקשוילי (להלן: ננקשוילי) עימו היתה לאנטון היכרות מוקדמת ומסרו לו, ללא תמורה, חלק מן התכשיטים שנטל המערער מהדירה בראשון לציון. השלושה חילקו ביניהם את סכום הכסף שנתקבל כתוצאה מן המכירה. בעצת המערער נסעו מרינה ואנטון לאילת.

7. בגין חלקם במעשים המתוארים הוגשו נגד מרינה ואנטון כתבי אישום שייחסו להם עבירות של רצח ושוד בחבורה. עבירות הרצח הומרו בהמשך – על יסוד הסכמות דיוניות שהושגו בין הצדדים ולא כללו הסכמות לעניין העונש – לעבירות של סיוע לרצח. מרינה ואנטון הורשעו, על-יסוד הודאתם, בעבירות אלה ונידונו לעונשים של 15 ו-18 שנות מאסר בהתאמה (תפ"ח 1138/02). ערעורים על חומרת העונש שהוגשו לבית משפט זה – נדחו (ע"פ 6672/03). לאחר הרשעתם, העידו השניים נגד המערער

ומסרו גרסאות זהות לאלה שמסרו בחקירתם. עדויותיהם זכו לאמונו של בית המשפט, לאחר שנמצא כי הן תואמות זו את זו בכל העניינים המרכזיים, לרבות בעניין התכנון המוקדם של הרצח והאופן בו נגרם מותה של המנוחה; כי ההסברים שמסרו באשר לשינוי שחל בגרסתם ראויים לאמון; וכי מהרגע בו החליטו לחשוף את סיפור הרצח במלואו, היו גרסאותיהם ברורות ועקביות. נקבע, כי התוודותם של מרינה ואנטון נבעה מרצון כנה ואמיתי לנקות את מצפונם ולא מניסיון להפליל את המערער או לנקום בו. בהמשך צוין, כי על אף שעדויותיהם של מרינה ואנטון הן עדויות של שותפים לעבירה הטעונות סיוע כשלעצמן, הרי שכל אחת מהן מהווה סיוע לחברתה וכי לגרסאות שמסרו נמצאו תימוכין ראייתיים למכביר בחומר הראיות, לרבות ראיות סיוע הכוללות את שקרי המערער. בהקשר זה צוין, כי המערער נתפס פעם אחר פעם בשקרים ושינה את גרסתו ללא הרף. כך, בתחילה, הוא הרחיק עצמו כליל ממקום האירוע ומהיכרות עם גב' פרישמן וטען כי בליל האירוע שהה בבית חברתו אינונה בראשון לציון. רק בהמשך, לאחר שחברתו אישרה כי המערער ביקש ממנה לספק לו אליבי שקרי ונתונים אחרים הפריכו את גרסת האליבי שלו, הודה המערער כי שיקר, וכי בליל האירוע הוא שהה בתוך הדירה ובסמוך לגב' פרישמן שנמצאה, מאוחר יותר, ללא רוח חיים. סיכומו של דבר, על יסוד המכלול הראייתי שהוצג בידי המשיבה והוכח כמהימן, קבע בית המשפט המחוזי כי יסודותיה העובדתיים והנפשיים של עבירת הרצח ברמלה מתקיימים במערער והרשיע אותו בעבירה זו.

מכאן הערעור שלפנינו.

הטענות בערעור

8. גרסת ההגנה של המערער היא, בתמצית, כי אנטון ביצע את הרצח בראשון לציון, והוא גם היה זה שביצע את הרצח ברמלה בצוותא עם מרינה. טענות הערעור מכוונות להוכחתה של גרסת ההגנה זו והן נסבו, רובן ככולן, על קביעות העובדה והמהימנות שנקבעו בידי בית המשפט המחוזי. לעמדתו של המערער, במקרה שלפנינו, מתקיימים החריגים המצדיקים את התערבותה של ערכאת הערעור בממצאים אלה. נפנה, ראשית, לטענות העוסקות ברצח ברמלה. המערער סבור, כי גרסאותיהם של מרינה ואנטון אינן יכולות לשמש בסיס להרשעתו שכן מדובר בגרסאותיהם של מי שניסו לרצות את חוקרי המשטרה ולמלט עצמם מהרשעה ברצח שהם עצמם ביצעו, תוך שהם מתאמים גרסאות בעימותים המשותפים שנערכו להם. עוד סבור המערער, כי בית המשפט המחוזי העלים עין מן הרקע של מרינה ואנטון, שאיננו מאיר באור חיובי את מהימנותם. גם לגופו של עניין סבור המערער, כי גרסתם של מרינה ואנטון באשר

להשתלשלותו של אירוע הרצח איננה סבירה, בהיבטים שונים שאליהם נדרש בהרחבה בהמשך, וכי אי-ההיגיון הגלום בה מערער אף הוא את גרסתם לפיה הוא היה מבצע הרצח. טענתו העיקרית – לה הוקדשה בעיקרי הטיעון יריעה רחבה – היא כי מחומר הראיות עולה בבירור כי אנטון הטיח בראשה של המנוחה מספר מכות ולא ניתן לשלול את האפשרות שהמנוחה מתה כתוצאה ממכות אלו. לעמדת המערער, הממצאים הפורנזיים מתיישבים עם גרסתו זו. המערער סבור, כי גם אם לא נחתמו עם מרינה ואנטון הסכמי עד מדינה, הרי שבאופן מהותי, נוכח טובות ההנאה המופלגות שהוענקו להם יש לראות אותם ככאלה. מן הטעם הזה, ונוכח היותם שותפים לרצח, נדרשה, לעמדתו, לגרסתם של מרינה ואנטון תוספת ראייתית ברמה של סיוע שלדידו של המערער אינה מצויה בחומר הראיות. גם כאן טוען המערער, כי קביעותיו של בית משפט קמא באשר לאי-מהימנות גרסתו אינן מבוססות.

9. ומכאן, לטענות העוסקות ברצח בראשון לציון. המערער טוען כי לא היה מקום להעדיף את הודעותיו של ארתור במשטרה על פני עדותו בבית המשפט. זאת, משום שהחוקרים "זיהמו" הודעות אלה בכך שחשפו בפני ארתור את עיקרי גרסתם של מרינה ואנטון, כמו גם את תוכנה של חוות-דעת פתולוגית שהוגשה בתיק, והבטיחו לו טובות הנאה בדמות הקלה בסעיפי האישום נגדו. המערער סבור כי ארתור הפליל אותו הן מתוך רצון לרצות את חוקריו; הן מתוך רצון "לנקום" בו; והן משום שהיה תחת השפעת סמים בזמן חקירתו. לדידו של המערער, לסירובו של ארתור – בעדותו בבית המשפט – לחשוף את זהותו של מי שלטענתו שהה עימו בדירה בראשון לציון היה הסבר ברור: הרצח בראשון לציון בוצע על ידי אנטון, וארתור חשש להפלילו. לפיכך, סירוב זה איננו יכול להוות עילה לדחיית הגרסה שמסר ארתור בעדותו בבית המשפט. אינדיקציה נוספת לכך שהרצח בראשון לציון בוצע בידי אנטון מוצא המערער בכך ששלל הרצח בראשון לציון נמכר לננקשילי על ידי מרינה ואנטון ולא על ידו. עוד טוען המערער, כי ראיות החיזוק והסיוע עליהן התבסס בית המשפט המחוזי אינן תומכות בגרסתו של ארתור. המערער ממשיך ומציין, כי בחוות-הדעת הפתולוגית שהוגשה בתיק חלו שינויים, שכן בתחילה, קבע הפתולוג – ד"ר לוי – כי גב' פופר מצאה את מותה בנסיבות טבעיות, ובהמשך – בחוות-דעת משלימה – נקבע כי נסיבות המוות לא היו טבעיות. המערער טוען, אפוא, כי חוות-הדעת המשלימה לא היתה אובייקטיבית אלא הושפעה מן הגרסה שמסרה מרינה. עוד סבור המערער, כי ממצאי חוות-הדעת הפתולוגית אינם מתיישבים עם הגרסה שמסר ארתור בהודעותיו. בהמשך, מלין המערער על דחיית גרסתו בידי בית המשפט המחוזי. עוד סבור הוא, כי אין לזקוף לחובתו את שתיקתו בחקירות שהתייחסו לרצח בראשון לציון ואת מעט האמירות המפלילות שהשמיע במהלכן, שכן אלה נבעו מאובדן אמון ברשויות החקירה, מכך

שהוא נחקר באופן רצוף שעות רבות, ומכך שבקשתו להיפגש עם עורך דינו – לא כובדה.

10. המערער ממשיך וטוען, כי יסודותיה של עבירת הרצח אינם מתקיימים בו – הן בהתייחס לעבירת הרצח בראשון לציון, הן בהתייחס לעבירת הרצח ברמלה. לטענתו, לא היה לו מניע לביצוע הרצח בראשון לציון לאחר שארתור נטל את ארנקה של גב' פופר המנוחה. בדומה, לא היה לו כל מניע לרצוח את גב' פרישמן, משום שכאשר עלה לדירה, המנוחה כבר שכבה על הרצפה שהיא מעולפת. עוד נטען, כי יסוד הכוונה איננו מתקיים בו. בנוסף, לעמדתו, בחקירתם של שני מקרי הרצח נפלו מחדלי חקירה חמורים. כך, עדותו של ארתור "זוהמה", כאמור, על-ידי החוקרים; למרינה ואנטון ניתנה אפשרות לתאם גרסאות; ובנוסף, לא נלקחו טביעות אצבעות מכל החפצים הרלוונטיים בדירות הרצח. עוד הוא טוען, כי עורך הדין שייצג אותו בפני בית משפט קמא התרשל בכך שלא הגיש סיכומים במועד. באופן חלופי לכל אלה טוען המערער, כי לא היה מקום לגזור עליו שני מאסרי עולם מצטברים.

11. המשיבה מצידה סבורה, כי אין עילה להתערב בממצאי העובדה והמהימנות שנקבעו בידי בית המשפט המחוזי לאחר בחינת עומק וניתוח של חומר הראיות. עוד סבורה המשיבה, כי הטענה העומדת בליבת הערעור ולפיה שותפיו של המערער הפלילו אותו על מנת למלט עצמם מן הדין לוקה בכשל בסיסי, הטמון בכך שהשותפים הפלילו גם את עצמם. המשיבה מוסיפה וטוענת, כי לתזת ההגנה שמציג המערער – ולפיה אנטון ביצע את הרצח בראשון ובהמשך, יחד עם מרינה, גם את הרצח ברמלה – אין אחיזה בחומר הראיות, ובהמשך היא מדגישה את השינויים הרבים שחלו בגרסתו של המערער בעניינים אלה ואת הרושם הבלתי אמיץ שהותיר על בית המשפט המחוזי.

דיון

התערבות בממצאי עובדה ומהימנות

12. טענות הערעור תוקפות, רובן ככולן, ממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו בידי בית המשפט המחוזי. כידוע, והדברים אינם טעונים הרחבה, ערכאת הערעור איננה נוטה להתערב בממצאים מעין אלה, נוכח יתרונה של הערכאה הדיונית בהתרשמות ישירה מן העדים ומחומר הראיות על כל דקויותיו. יחד עם זאת, אין המדובר בכלל מוחלט, ובמקרים חריגים בהם נפלה שגגה בולטת בניתוח הראייתי ובתהליך הסקת המסקנות של בית המשפט דלמטה תיתכן התערבות גם בממצאי עובדה ומהימנות (והשוו: ע"פ 10489/06 עופר נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 14.1.2010) פסקה 34 לפסק

דינה של השופטת א' פרוקצ'יה; ע"פ 3314/06 אייזנקוט נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 11.1.2010) פסקה 17 לפסק דינו של השופט ח' מלצר). חריגים אלה אינם מתקיימים בענייננו, וממילא, גם לגופן, בטענות המערער אין ממש. את מסקנותיי באשר לטענות אלה אביא להלן, אולם בטרם אעשה כן נדרשת הערה מקדימה באשר לסדר הדין: כרונולוגית, הרצח בראשון לציון קדם לרצח ברמלה. אולם, בשל המבנה הראייתי של התיק שלפנינו ולשם הבהירות, החלטתי לפתוח את הדין דווקא בהשגות המתייחסות לרצח ברמלה.

הרשעת המערער בביצוע הרצח ברמלה
א. עדויותיהם של מרינה ואנטון

13. הרשעתו של המערער ברצח ברמלה התבססה, כאמור, בעיקרה על עדויותיהם של מרינה ואנטון, שאת מהימנותן תוקף המערער בהרחבה בערעור שלפנינו. המערער סבור, כי נוכח מזימה להפללתו שרקמו ביניהם מרינה ואנטון עדויותיהם לא היו יכולות לשמש בסיס להרשעתו. בעניין זה, מקובלת עלי עמדת המשיבה לפיה טענה זו לוקה בכשל לוגי ברור: לו חפצו מרינה ואנטון להפליל את המערער ולמלט את עצמם מאימת הדין, מדוע חשפו בגרסאותיהם גם את חלקם שלהם בביצוע השוד והרצח ברמלה והפלילו גם את עצמם? אכן, עיון בהודעות שמסרו מרינה ואנטון מותיר את הרושם כי בניגוד לנטען מפי המערער, השניים לא ביקשו להתנער מאחריות. הם חשפו – במדויק ובגרסאות שהתיישבו היטב זו עם זו – את חלקם שלהם בפרשה. הם הודו בכך שסיכמו עם המערער לשדוד את המנוחה שעה שידעו כי המערער מתכנן להמיתה. הם סיפרו כי אנטון היה הראשון לחבוט בראשה של המנוחה וכי הם הכניסו את המערער לדירת המנוחה מתוך ידיעה מוקדמת אודות כוונותיו הרצחניות. הם הודו בכך שמסרו לידי המערער כבל טלפון ששימש לחניקתה של המנוחה, בכך שנטלו מדירתה רכוש ובכך שאנטון הסיר תכשיטים מגופתה. הם גם הודו בניסיון לטשטש את עקבותיהם בזירת הרצח. הודאותיהם של מרינה ואנטון אינן מתאפיינות, אפוא, בניסיון להשחיר את פניו של המערער ולהטיל עליו את מלוא האחריות למעשה השוד והרצח, אלא בחשיפת האמת במלואה, ובכלל זה, את החלקים המפלילים אותם עצמם.

14. הפללתם העצמית של מרינה ואנטון לא נעשתה בהיסח הדעת, מהתבטאויות שונות שנרשמו מפיהם עולה כי השניים היו מודעים היטב להפללה העצמית הגלומה בהודעותיהם (וראו, למשל, עדותה של מרינה בעמ' 360-363 לפרוטוקול; ועדותו של אנטון בעמ' 487 לפרוטוקול). מודעות זו עולה גם ממכלול הנתונים שאפפו את מסירת ההודעות ואשר מובילה למסקנה כי מרינה ואנטון סברו שהם מסבכים עצמם בעבירת

רצח ולא בעבירת שוד בחבורה בלבד. כך, באזהרה שהושמעה באוזניהם בפתח החקירות בהן הודו, נאמר להם כי הם חשודים בדציחתה של גב' פרישמן המנוחה (ראו, למשל, עמ' 1 לת/157; עמ' 1 לת/59ה). חרף זאת, השניים חשפו, כאמור, את חלקם שלהם באירוע ונטלו אחריות אישית על חלקם האקטיבי באירוע. הצטברותם של נתונים אלה מובילה למסקנה, כי טענת המערער לפיה הודעותיהם של מרינה ואנטון נועדו להשחיר את פניו ולהפלילו בעבירה שכלל לא ביצע, אין לה על מה שתסמוך. במאמר מוסגר יוער, כי טענה זו גם אינה עולה בקנה אחד עם ניסיונו של אנטון, בשלביה הקודמים של החקירה, להתריע בפני המערער על הסכנה הצפויה לו (עמ' 442-443 לפרוטוקול). אוסיף ואומר כי להשקפתי, דינמיקת החקירה של מרינה ואנטון אינה תומכת בטענת המערער לפיה השניים תיאמו את גרסאותיהם. כאמור, בתחילת החקירה, הכחישו השניים כל מעורבות באירוע. מרינה היתה הראשונה להתוודות ורק לאחר עימות שנערך בינה לבין אנטון – במהלכו הבין האחרון כי אין עוד טעם בניסיונותיו לגונן על חברתו – חשף גם אנטון את מעורבותו ואת מעורבותם של מרינה והמערער באירוע הרצח ברמלה. כאמור, גרסאותיהם של מרינה ואנטון התיישבו זו עם זו, והן נמסרו במהלך החקירה ולאחר מעצרו של השניים. בעיתוי זה, לא היתה להם יכולת מעשית לתאם גרסאות.

15. המערער טוען כי אף לגופו של עניין, עדויותיהם של מרינה ואנטון אינן מהימנות, הן בשל השינויים המשמעותיים שחלו בהן עם התקדמות החקירה, הן נוכח הסתירות והתמיהות המתעוררות, לטעמו, למקרא עדויות אלה. שאלת משמעותם של השינויים שחלו בגרסתם של מרינה ואנטון נידונה בהרחבה בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי והוא קבע, כי אין בשינויים אלה כדי להטיל דופי במהימנותם של השניים. קביעה זו מקובלת אף עלי. מרינה תיארה בעדותה, בכנות ובכאב, את מצבה האישי הקשה בתקופה שקדמה לרצח, את התמכרותה לסמים, את אורח החיים שלה ושל אנטון ואת התחושות שהתעוררו בה עם מעצרה. היא סיפרה, כי התקשתה לקבל, בינה לבינה, את העובדה שהשתתפה ברצח, וכי חששה פן תיוודע מעורבותה זו להוריה:

“בהתחלה אני לא הודיתי. הרבה זמן התעקשתי שאני לא הייתי שם. דבר ראשון בגלל ההורים שלי. כי להגיד להם כן, אני הייתי שם, עד לרגע האחרון אני צעקתי להם, אני לא הייתי שם, אל תדאגו, הכל יהיה בסדר, אני לא הייתי שם. אבל זהו, הגיע השלב שאת כבר נחנקת. כאילו, הם כבר יודעים. באו הביתה ואמרו שהבת שלהם חשודה בשוד ובסיוע לרצח. הם כבר ידעו. הם רק לא ידעו שהייתי שם. וזהו. עשו לי גם עימות עם אבי [הכוונה לאנטון, ע' פ'], ואבי כבר הודה באותו זמן. אמרתי לו שאני רוצה להודות. אני לא יכולה כבר. הוא התעקש שאני לא אתערב בזה, ואני

אמשיך לחיות ... בתחנת המשטרה עשו לנו פגישה. הוא התעקש שאני אמשיך לחיות והוא ייקח את הכל על עצמו. ושהוא יוציא אותי מכל התמונה ושאני אחיה, אמשיך בחיים שלי. ואמרתי לו שאני רוצה להרגיש בדיוק כמוהו. אני רוצה להיות חופשיה ואני לא יכולה, וגם המשטרה חשדה, היא לא היתה בטוחה ש[המערער] רצח ולא אבי, ואולי גם אני. ואמרתי לו שאם אני מודה, אני אקבל על מה שאני עשיתי, אבל גם הם ידעו מי עשה מה. וזהו, הודיתי...” (עמ' 339-340 לפרוטוקול).

אכן, על דרך הכלל, שינויים בגרסה שמוסר עד עשויים להוות אינדיקציה לאי-מהימנות כללית אולם קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה זה איננו מצב הדברים במקרה שלפנינו מקובלת עלי, שכן אף אני סבור, כי התייחסותה של מרינה לשינוי שחל בגרסתה שיקפה לאמיתה את הטעמים שעמדו בבסיסו של שינוי זה. עמדתי באשר לטענה המתייחסת לאנטון – דומה. בית המשפט המחוזי קבע, כי הימנעותו הראשונית מלחשוף את האמת במלואה – לרבות נוכחותה של מרינה בזירת הרצח ברמלה – נבעה מהקשר הרומנטי בין השניים ומרצונו של אנטון להגן על מרינה. קביעה זו מעוגנת אף היא בחומר הראיות, שכן אנטון ומרינה התייחסו למניע זה במפורש, והדבר מתיישב עם מערכת היחסים הממושכת והתלוותת שהתנהלה ביניהם. סיכומו של דבר, בנסיבות העניין, ונוכח ההסברים – המהימנים והמתקבלים על הדעת – שסיפקו אנטון ומרינה לשינויים שחלו בגרסתם, איני סבור כי שינויים אלה מקעקעים את מהימנותם.

16. בנפרד מהשינויים שחלו בגרסאותיהם של מרינה ואנטון, מצביע המערער על שורה של סתירות ותמיהות העולות לטעמו מגרסאות אלה ומהשוואה ביניהן. סתירות ותמיהות אלה מקעקעות אף הן, כך לעמדתו, את מהימנותם של מרינה ואנטון. בחנת את טענותיו של המערער בעניין זה אחת לאחת, ולא מצאתי בהן ממש. המערער סבור, כי טענת התכנון המוקדם איננה הגיונית משום שלמרינה, לאנטון ולו עצמו לא היה מניע לרצוח את המנוחה. מעבר לכך שמניע איננו יסוד מיסודותיה של העבירה הפלילית – ולעניין זה אתייחס בהרחבה בהמשך בחלק העוסק בניתוח יסודותיה של עבירת הרצח – הרי שבנסיבות העניין, הטעמים לתכנון המוקדם נראים ברורים. המערער הצליח לבצע את הרצח בראשון לציון מבלי לתת עליו את הדין. הוא היה מעוניין לבצע מעשה דומה, תוך ניצול קשריו של אנטון למנוחה. אלא, שתוכנית הפעולה – אשר התבססה על היכרותו המוקדמת של אנטון עם המנוחה – היתה כרוכה בסיכון לחשיפתו של אנטון ובעקבות כך, גם לחשיפתו של המערער. היטיבה להסביר זאת מרינה בעדותה: “אני אומרת לך, שנכנסנו לדירה והוא נתן לה מכה, ואחרי ש[המערער] נכנס כבר לא היתה דרך חזרה כי כבר ראתה את אבי, וכל מה שהיה מתוכנן היה צריך להתבצע, לא ראינו כבר דרך חזרה. זהו” (עמ' 400-401 לפרוטוקול). הסיכון

שבחשיפת זהותו של המערער היה, אפוא, אחד הטעמים בבסיס התכנון המוקדם, ואיני סבור כי סוגיה זו מקעקעת את מהימנותם של מרינה ואנטון.

17. המערער ממשיך וטוען, כי העובדה שבשלב הראשון הוא נותר מחוץ לדירה ולא נכנס אליה עם מרינה ואנטון מעוררת תמיהה ואיננה מתיישבת עם התזה לפיה הוא היה הוגה תוכנית השוד והרצח והמבצע הדומיננטי. טענה זו אינה מקובלת עלי. ראשית ייאמר, כי העובדה שבשלב הראשון המתין המערער מחוץ לדירתה של המנוחה אינה שנויה במחלוקת, משום שהמערער אישר עובדה זו בעדותו (עמ' 562-563 לפרוטוקול). בנוסף, המערער עצמו אישר, באחת ההודעות שמסר, את ההסבר שמסרו מרינה ואנטון לכך שהוא נותר, בשלב הראשון, מחוץ לדירתה של המנוחה. מרינה ואנטון הבהירו, כי להם, בניגוד למערער, היתה היכרות מוקדמת עם המנוחה, והם נשלחו ראשונים לדירה על מנת שהיא תפתח בפניהם את הדלת מבלי שיתעורר בה חשד ואנטון יוכל להביא לכך שהיא תתעלף, כ"הכנה" לכניסתו של המערער לדירה (וראו בהקשר זה עדותה של מרינה בעמ' 317 לפרוטוקול; עדותו של אנטון, עמ' 422 לפרוטוקול). המערער אישר טענה זו: "אותי דודה שלהם לא מכירה ואם אדפוק בדלת היא לא תכניס אותי ואם היא תשאל מה קורה פה... ואותם היא תכניס" (עמ' 5 לת/14). די בכך כדי לדחות את טענותיו של המערער בסוגיה זו, שכן על רקע ההסברים עליהם עמדנו, ברור כי העובדה שהמערער נותר מחוץ לדירה איננה שוללת את היותו המבצע העיקרי של הרצח.

18. המערער סבור, כי הצטרפותה של מרינה לאנטון היתה מיותרת, ועובדה זו מוכיחה שהיא היתה זו שהמיתה את המנוחה. הלוגיקה של טענה זו אינה ברורה לי, שכן אני מתקשה לראות כיצד עובדת הצטרפותה של מרינה לאנטון – בן זוגה והאדם היחיד, כמעט, שעומו תיקשרה, לפי עדותה, באותה תקופה – מעידה כי היא זו שביצעה את הרצח, בהתחשב בכך שמרינה איננה מכחישה כלל את עצם נוכחותה בדירה או את מעורבותה בשוד. מכל מקום, גם לעניין זה ניתן הסבר מתקבל על הדעת. אנטון הסביר בעדותו, כי ביום שישי שקדם לרצח הוא ניסה לעלות לדירתה של המנוחה לבדו משום ש"חשבתי שיש לי אומץ שאני יכול לעשות את זה לבד" (עמ' 459 לפרוטוקול). אולם, אנטון לא הצליח להביא את עצמו לפגוע במנוחה, ולכן ביום הרצח, בדרך לדירתה של המנוחה, הוא ביקש ממרינה שתעלה איתו לדירה (עמ' 460 לפרוטוקול). מרינה מצידה הסבירה, כי להצטרפותה לאנטון לא קדמו מחשבה עמוקה או תכנון מוקדם; והיא הצטרפה לאנטון משום שהם נהגו לעשות הכל יחד, ויכולתה להבין את המשמעות של מעשיה נפגעה עקב השימוש האינטנסיבי שלה בסמים באותה תקופה (עמ' 322 לפרוטוקול). בטענת המערער בעניין זה לא מצאתי, אפוא, ממש.

19. המערער טוען כי אנטון היה זה שהמית את המנוחה פרישמן בדירה ברמלה. זאת, באמצעות 1900 חבטות שהנחית על ראשה באמצעות בקבוק קטשופ ששלף מן המקרר בדירה. טענתו של המערער מבוססת על כך שבדירה נמצאו שאריות של קטשופ. מכך יש להסיק, לטענתו, כי עוצמת המכות שהכה אנטון את המנוחה היתה כה חזקה עד שהבקבוק שהחזיק בידיו נשבר; ותכולתו הועפה לכל עבר. המערער סבור כי גרסתו בעניין זה מתיישבת עם הממצאים הפתולוגיים. המערער סבור עוד, כי טענתו של אנטון לפיה הוטל עליו להמם את המנוחה ולא להמיתה איננה סבירה, משום שלאנטון לא היתה כל יכולת מעשית לאמוד את עוצמת המכות שהנחית על ראשה של המנוחה. לטענות אלו אין כל עיגון בחומר הראיות. ראשית, מרינה ואנטון מסרו בהודעותיהם כי אנטון הכה את המנוחה מכה אחת בלבד. בעדותם בבית המשפט חזרו השניים על גרסתם בעניין זה (ראו עדותה של מרינה בעמ' 323 לפרוטוקול; הודעת אנטון עמ' 8 לת' 59כא ועדותו בבית המשפט בעמ' 477 לפרוטוקול). שניהם גם מסרו, כי המנוחה נותרה בחיים לאחר שאנטון חבט בה והמערער הוא שהמית אותה עם כניסתו לדירה. כך, לגרסתה של מרינה, עם כניסתו של המערער לדירה הוא בדק כי למנוחה יש דופק ואז הלך לקחת שקית ניילון מהמטבח, הליבש אותה על ראשה של המנוחה וניסה לחנוק אותה (עמ' 325 לפרוטוקול). לאחר מכן הכה את המנוחה בראשה באמצעות אגרטל (שם). לגרסתה של מרינה, המערער בדק, באופן עקבי, אם למנוחה יש עדיין דופק וציין בפניה ובפני אנטון כי המנוחה עודנה בין החיים (עמ' 326 לפרוטוקול). לאחר מכן, חנק המערער את המנוחה באמצעות כבל של טלפון אותה ביקש ממרינה למסור לו ו"ניסה לחנוק אותה בצוואר. היא פירפרה אבל היא היתה חיה. היה לה דופק והיא נשמה" (עמ' 327 לפרוטוקול. ההדגשות הוספו, ע' פ'). לאחר שגם ניסיון זה כשל, הלך המערער למטבח, נטל משם סכין ובאמצעותו דקר את המנוחה (עמ' 328 לפרוטוקול). מיד לאחר מכן הכריז המערער "זהו היא מתה" (עמ' 329 לפרוטוקול). אנטון מסר גרסה דומה באשר לשלבי ביצוע הרצח ואף הוא הדגיש, כי גם לאחר שהוא הכה את המנוחה בראשה היא היתה בין החיים ואף אמרה מספר מילים; וכי את כל מעשיו – הכאת המנוחה, חניקתה ודקירתה – ביצע המערער כשהמנוחה עוד היתה בין החיים (עמ' 431-432 לפרוטוקול). גרסאות אלה – שנמצאו מהימנות – אינן תומכות, אפוא, בגרסת המערער בדבר מספר המכות שהנחית אנטון על ראשה של המנוחה או בדבר נקודת הזמן על רצף האירועים בה היא מצאה את מותה.

20. יתרה מכך, הממצאים הפתולוגיים מחזקים את עדותם של מרינה ואנטון, ולהשקפתי, בניגוד לנטען מפי המערער, הם אינם מתיישבים כלל עם גרסתו. מעדותו של הפתולוג ד"ר לוי בבית המשפט עלה, כי הפגיעות שנמצאו על גופה של גב' פרישמן המנוחה נגרמו בעודה בחיים. ממצא זה הוסק מן הדימומים שנמצאו בגופתה

של המנוחה, ואשר לא היו נגרמים לו היו הפגיעות מתרחשות לאחד המוות (ראו עדותו בעמ' 244 לפרוטוקול). עוד עלה מעדותו של ד"ר לוי כי המנוחה מצאה את מותה כתוצאה משמונה חבטות קהות בעוצמה חזקה שהונחתו על ראשה באמצעות חפץ קשה וגרמו לה לשברים בגולגולת (עמ' 243-244 לפרוטוקול ועמ' 258 לפרוטוקול); כי הנזקים שנמצאו בראשה לא היו יכולים להיגרם כתוצאה מחבטות בבקבוק זכוכית שלם ונטול שוליים; וכי הם מתיישבים דווקא עם חבטות באמצעות אגרטל (עמ' 258-259 לפרוטוקול). ממצאים אלה מחזקים את מתווה הרצח עליו עמדו מרינה ואנטון: הם מחזקים את גרסתם לפיה המנוחה נותרה בחיים לאחר שאנטון חבט בה; את גרסתם באשר לאמצעים בהם עשו אנטון והמערער שימוש; ואת החלק של גרסתם המתאר את רצף המעשים שביצע המערער במנוחה תוך שהוא טורח לבדוק, בכל שלב ושלב, אם היא נותרה בין החיים. המערער חולק על מסקנה זו. לדידו, הממצאים הפתולוגיים אינם מחזקים את גרסתם של מרינה ואנטון משום "שאינן בחוות-הדעת [הפתולוגית] כדי לתת ולו חיזוק קל לזהות הפושע או לקשר הנדרש בין המעשה לנידון". טענה זו אינה יכולה, כמובן, להתקבל, משום שעל-פי הכללים הראייתיים הנקוטים בידינו, אחד ממאפייניה המרכזיים של תוספת ראייתית מסוג חיזוק הוא, כי אין הכרח שהיא תתייחס לדברי העד בדבר זהותו של הנאשם; אלא די בכך שהיא תאשר את מהימנותו של העד בנושא הרלוונטי לביצוע העבירה. כך פועלים הממצאים הפתולוגיים בענייננו.

21. הממצאים הפתולוגיים גם שומטים את הקרקע תחת טענת המערער לפיה אנטון לא יכול היה לאמוד את עוצמת המכה ולכן אין היגיון בכך שהוטל עליו להמם את המנוחה ולא להמיתה. נוכח ממצאי חוות הדעת הפתולוגית ברור, כי אנטון אכן חבט בראשה של המנוחה בעוצמה שגרמה לה לעילפון אך לא הביאה למותה. המוות נגרם, כאמור, כתוצאה מפעולותיו של המערער. אוסיף ואומר, כי מצאתי טעם רב בטענת בא-כוח המדינה בעניין זה, לפיה גרסתו של אנטון בדבר אופי המשימה שהוטל עליו מתיישבת עם תוכן הסיכום המוקדם בינו לבין מרינה והמערער. המערער הציג את עצמו בפני מרינה ואנטון כמי שביצע רצח דומה בנסיבותיו בעבר, וטשטש את עקבותיו בהצלחה. על רקע זה, הוא נטל על עצמו לבצע גם את הרצח ברמלה. מנגד, אנטון לא רצה להמית, כמו ידיו, את קרובת משפחתו, אולם הוא הסכים לנצל את קרבת המשפחה לצורך כניסה לדירה. לכן, הוטל עליו להכנס לדירתה של המנוחה ולהמם אותה ובכך ליצור את המצע המתאים לכניסתו של המערער לדירה. זהו הסבר סביר ומשכנע, אשר לא בכדי זכה לאמונו של בית המשפט המחוזי.

22. אוסיף ואציין, כי בניגוד לנטען מפי המערער, איני סבור כי העובדה שבקבוק הקטשופ נשבר או העובדה שבזירה נמצאו שאריות של קטשופ מהוות אינדיקציה

לעוצמת המכה שהנחית אנטון על ראשה של המנוחה. המערער מניח – וזו הנחה תיאורטית בלבד, שכן גם לגרסתו הוא כלל לא שהה בזירה בזמן שאנטון תקף את המנוחה – כי הבקבוק התנפץ כתוצאה מעוצמת המכה שהנחית אנטון על ראשה של המנוחה. אולם, בקבוק הקטשופ יכול היה להישבר גם כתוצאה מכך שהוא נשמט מידי של אנטון מיד לאחר המכה או מכך שנפל מיד לאחר שאנטון השתמש בו (וראו בהקשר זה עדותה של מרינה בעמ' 330 לפרוטוקול). על רקע זה, לא ניתן, לדעתי, להסיק מעובדות אלה מסקנה מכרעת בדבר עוצמתה של המכה ובוודאי שאין בהן כדי לעורר ספק בראיותיה של התביעה. הטענות הרבות שמעלה המערער בדבר ההבדלים בין אגרטלים לבין בקבוקי קטשופ – אף הן אינן מסייעות לו ואינן מערערות את המערך הראיתי ששימש להרשעתו. ראשית, באת-כוחו המלומדת של המערער צירפה לעיקרי הטיעון שלה תמונות אקראיות של אגרטלים ובקבוקי קטשופ שבינם לבין הכלים ששימשו לתקיפתה של המנוחה אין ולא כלום. שנית, אף אם הייתי מתעלם מן הפרק בעדותו של הפתולוג המתייחס לאופיים של החפצים ששימשו להמתת המנוחה – לא היה בכך כדי לשנות מהעובדה שעדותו, בכללותה, מחזקת את גרסתם של מרינה ואנטון, ולא את גרסתו של המערער.

23. תהייה נוספת שמעלה המערער עוסקת בגרסתם של מרינה ואנטון לפיה הם השמידו את הראיות לנוכחותם בדירה. המערער מזכיר, כי לגרסתם של השניים הם לבשו כפפות במהלך האירוע, ולכן, לטענתו, אין כל היגיון בהשמדת הראיות. איני סבור כי עניין זה פוגע במהימנותם של מרינה ואנטון. אנטון עמד בעדותו על כך שבין השלושה היה סיכום מוקדם לפיו הם ייקחו מהדירה כל חפץ שישאר בה. בנוסף, מרינה ואנטון מסרו בעדותם כי הם עטו את הכפפות על ידיהם רק לאחר שהמערער עלה לדירה והם כבר נגעו בחפצים שנמצאו בה (עדותו של אנטון בעמ' 470-471 לפרוטוקול; עדותה של מרינה בעמ' 330-331 לפרוטוקול). לכן, השמדת הראיות לנוכחותם בדירה לא היתה בלתי הגיונית מבחינתם. המערער מוסיף וטוען, כי הוא לא ייעץ למרינה ולאנטון להימלט לאילת לאחר הרצח ברמלה, וכי שקריהם של השניים בנושא זה מעידים על חומר המהימנות של גרסאותיהם. אלא, שעיון בגרסאות שמסרו מרינה ואנטון בהקשר זה מעלה כי השניים כלל לא ניסו להניח את האחריות להימלטותם לפתחו של המערער. כך, מרינה הסבירה כי המערער הגה את רעיון הנסיעה לאילת אולם "הוא לא ניסה לשכנע אותנו לנסוע לשם. עלה רעיון כזה ממנו" (עמ' 359-360 לפרוטוקול); ואילו אנטון סבר, כי הרעיון היה משותף (עמ' 435-436 לפרוטוקול).

24. המערער ממשיך וטוען, כי "העובדה" שנעליו לא התלכלכו בדם – בעוד שמרינה ואנטון העידו כי הם החליפו את נעליהם לאחר הרצח – מעידה על כך שהם

היו אלה שביצעו את הרצח. אלא, שאין מדובר ב"עובדה" כלל. מדו"ח שנערך על ידי מעבדת סימנים וחומרים של המטא"ר (ת/3) עולה, כי עקבת נעלו של המערער הותירה שתי עקבות בזירת הרצח, בתוך כתם דם של המנוחה, בסמוך לראשה. עקבה אחת זוהתה ברמת ודאות של "סבירות גבוהה מאוד" והשנייה ברמה של "אפשרי בהחלט". בעדותה של רב פקד אסיה וינוקורוב, קצינת מעבדת סימנים וחומרים במטא"ר הובהר, כי "סבירות גבוהה מאוד זה דרגה הכי גבוהה לזהות הנעל, בעצם קיים ספק תיאורטי בלבד שזה לא הנעל הזאת אלא נעל אחרת שהותירה את העקבה ונאלצנו להוריד את רמת הוודאות מזהות הנעל, עקב כך שהעקבה היתה קלושה יחסית" (עמ' 67 לפרוטוקול. ההדגשות הוספו, ע' פ'). המערער עצמו לא שלל את האפשרות שעל בגדיו ונעליו יימצא דמה של המנוחה "כי על הרצפה היה דם ונפל על הבגדים שלי דם על הרגל. אני עמדתי ליד חנה והיה דם ויכול להיות שהדם נגע בנעליים או בג'ינס" (עמ' 9 לת/14). המערער אף סיפר לחוקרים כי שטף את נעליו ולכן לא נמצא עליהן דם (עמ' 2 לת/52). על רקע זה, לא ניתן לקבל את טענתו לפיה נעליו לא התלכלכו, ובוודאי שהעדר דם על נעליו איננו מוביל למסקנה בדבר חפותו. גם העובדה שהמערער לא דאג להחליף את נעליו איננה פועלת לטובתו, שכן מגרסתה של מרינה עולה כי בתגובה לכך שהיא ואנטון החליפו נעליים אמר להם המערער "שאנו ראינו יותר מדי סרטים, וככה לא מחפשים אשמים עבריינים לפני סימני נעליים. הוא אמר שזה שטויות. אני חשבת שזה לא שטויות" (עמ' 381 לפרוטוקול). משמע, שהמערער סבר שלא ניתן יהיה לאתרו באמצעות טביעות נעליים ולכן, אי-החלפת הנעליים איננה פועלת לטובתו.

25. סיכומם של דברים עד כה: בית המשפט המחוזי מצא, כי עדויותיהם של מרינה ואנטון היו אמינות ומהימנות, וכי הן שיקפו את התרחשות האירועים לאמיתתם. בקביעת מהימנות זו לא נמצאה לי עילה להתערב. אף לגופו של עניין איני סבור כי השינוי שחל בגרסאותיהם של השניים מקעקע את מהימנותם משום שלשינוי זה ניתנו הסברים המניחים את הדעת. בדומה, איני סבור כי ההשגות אותן העלה המערער באשר לסבירותן והיתכנותן של גרסאות אלה מפחיתות ממהימנות העדויות שמסרו מרינה ואנטון. נוכח כל האמור, משמשות גרסאותיהם של מרינה ואנטון מסד איתן להרשעתו של המערער בביצוע הרצח ברמלה, בכפוף לקיומה של תוספת ראייתית ברמה הנדרשת, שלקיומה אתייחס בהמשך.

ב. קיומן של תוספות ראייתיות

26. כפי שצוין, למרינה ואנטון יוחסה במקור עבירת רצח, שהומרה בהמשך – על יסוד הסכמות דיוניות שהושגו בין הצדדים – בעבירה של סיוע לרצח. המערער סבור כי

בנסיבות אלה יש לראות את מרינה ואנטון כעדי מדינה שעדותם טעונה סיוע, אולם למעשה, אין צורך להכריע בשאלת מעמדם של מרינה ואנטון – אם עדי מדינה אם לאו – שכן הראיות הקיימות כוללות תוספות ראייתיות הן מסוג חיזוק, הן מסוג סיוע. נפנה, ראשית, לראיות החיזוק. עקבות נעליו של המערער אשר נמצאו, כאמור, ב"סבירות גבוהה מאוד" בזירה ובסמוך לראשה של המנוחה מחזקות את גרסתם של מרינה ואנטון, וכך גם חוות-הדעת הפתולוגית שלעיקריה התייחסתי לעיל. בנוסף, מכשיר הטלפון הנייד של המערער אוכך ברמלה בליל הרצח, ומאוחר יותר הוא אוכך בלוד (ת/18; ת/26; ת/27). פלטי הטלפון והאיכון מאששים, אפוא, את גרסתם של מרינה ואנטון לפיה המערער שהה עימם ברמלה ולאחר ביצוע הרצח נסע עימם ללוד. לאלה, מצטרפת עדותו של ננקשוילי, אשר אישר את מהלך מכירת התכשיטים כפי שתואר מפי מרינה ואנטון, לרבות יצירת הקשר על-ידי אנטון; ונוכחותם של שלושה אנשים במכירה (ת/44-ת/45; עמ' 299-301 לפרוטוקול). תיאור התכשיטים אשר לגרסתו של ננקשוילי נמסרו לו בפגישה תאם לתיאורים שמסרו מרינה ואנטון ולצדדים שציירו בחקירתם. עדותו גם איששה את טענתה של מרינה לפיה התכשיטים שהראה המערער לה ולאנטון היו חסרי ערך. באשר לראיות הסיוע, הרי שעדויותיהם של מרינה ואנטון – המתישבות, כאמור, זו עם זו – מסייעות האחת לרעותה. מדובר בשתי עדויות, שכל אחת מהן טעונה סיוע אולם יש בכוחן לסייע זו לזו (וראו: ע"פ 5905/04 סלומון נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 9.10.2007) פסקה 21 לפסק דיני; ע"פ 238/89 אסקפור נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(4) 405, 410 (1989); ע"פ 349/86 בן שושן נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(3) 792, 812 (1987); על הראיות חלק שני עמ' 246-248).

27. לכל אלה, מצטרפים השינויים התכופים שחלו בגרסתו של המערער והשקרים הברורים בהם נתפס ואשר מתייחסים לרכיביו המשמעותיים ביותר של האירוע. בהודעתו הראשונה, טען המערער כי כלל לא נכח בזירה ואיננו מכיר את הדירה או המנוחה בהן מדובר, וכי בליל הרצח הוא שהה בביתה של חברתו אינונה בראשון לציון (עמ' 11-12 לת/8). גרסה זו, על כל רכיביה, הופרכה כליל בהמשך, כאשר איכון מכשירו הסלולארי מיקם את המערער ברמלה בליל הרצח, ופלט השיחות העלה, כי בשעות בהן על פי גרסתו שהה במחיצתה של אינונה, הוא התקשר אליה לא פחות משש פעמים. גרסת האליבי של המערער הוכחה, אפוא, ככוזבת והוא אף הודה, בהמשך, כי בדה אותה תוך ניסיון לתאמה עם אינונה (עמ' 3-4 לת/12). אינונה אישרה דברים אלה בעדותה (עמ' 646 לפרוטוקול). בשלב הבא של גרסתו הודה המערער – נוכח נתוני האיכון – כי אכן התלווה למרינה ואנטון בליל הרצח, אולם הוא טען כי המתין לשניים בחוץ ולא נכנס לדירתה של המנוחה. הסבריו של המערער באשר לסיבה שבגינה המתין

מחוץ לדירה השתנו מעת לעת (ראו, למשל, עמ' 563 לפרוטוקול). כך אירע גם כאשר הוא נדרש להסביר מדוע, מלכתחילה, הצטרף למרינה ואנטון.

28. בהמשך, שינה המערער מטעמו ואישר כי הוא אכן עלה לדירה לאחר כרבע שעה של המתנה מחוצה לה. הוא טען כי עם כניסתו לשם ראה את המנוחה מתכוססת בדמה, ולאחר שאנטון ציין בפניו כי הם הופתעו למצוא את המנוחה בביתה, הוא לא יכול היה לשאת המראה ויצא מן הדירה (עמ' 1-2 לת/14). אלא, שגם בעניין זה היתה גרסתו של המערער בלתי עקבית. תחילה הוא טען, כי מרחב התנועה שלו בדירה היה מצומצם ביותר, והוא עמד ליד רגליה של המנוחה בלבד (עמ' 6 לת/14). כאשר עומת עם העובדה שטביעת הנעל שלו נמצאה בדמה של המנוחה הוא חזר בו וטען כי ייתכן שדרך גם ליד ראשה; ובעדותו הוא מסר הסברים מעורפלים ומפותלים בסוגיה זו, שנעו בין הטענה לפיה כלל לא התקרב לגופה לטענה לפיה עמד ליד רגליה וגבה של המנוחה אך לא התקרב לראשה (עמ' 607-608 לפרוטוקול). בעדותו, לא הצליח המערער להסביר מדוע ירקמו מרינה ואנטון עלילה נגדו, וטען, לראשונה, כי שכב עם מרינה ועל רקע זה ביקש אנטון לנקום בו (עמ' 618-619 לפרוטוקול). טענה זו לא עלתה, כמובן, בקנה אחד, עם ניסיונו של אנטון, לאחר שנעצר, להזהיר את המערער שיברח. לבסוף, המערער הכחיש שנפגש עם אנטון ומרינה ביום שישי בו ניסו השלושה לראשונה לבצע את תוכניתם אולם הוא נמנע מלזמן לעדות את החברים שעימם בילה, לגרסתו, באותו יום. עינינו הרואות, כי גרסתו של המערער – בכל אחד מן הנדבכים הרלוונטיים לפרשת הרצח ברמלה – ידעה שינויים רבים. רכיביה השתנו חדשות לבקרים וחלקם הגדול הוכחו כשקריים, הן בעדותם של מרינה ואנטון הן בראיות פוזיטיביות. שקריו של המערער משמשים, אפוא, כסיוע לראיותיה של התביעה ומצטרפים ליתר התוספות הראייתיות עליהם כבר עמדתי. סיכומם של דברים, לעדויותיהם המפלילות של מרינה ואנטון נמצאו תוספות ראייתיות ברמה הדרושה. למסקנות המשפטיות הנובעות מן המסכת העובדתית שהוכחה, אתייחס בהמשך.

הרשעת המערער בביצוע הרצח בראשון לציון
א. הודעותיו של ארתור

29. הרשעתו של המערער בביצוע הרצח בראשון לציון התבססה, כאמור, על ההודעות שמסר ארתור במשטרה, אשר התקבלו כראיה מכוח סעיף 10א לפקודת הראיות. להשקפתי, היתה הצדקה מלאה להעדפתן של הודעות אלה על פני הגרסה שמסר ארתור מעל דוכן העדים. ארתור נעצר ביום 14.8.2002. בשיחתו הראשונה עם חוקר המשטרה – שנערכה בשלב בו עוכב עובר למעצרו – הוא ציין כי חשש כל הזמן

שהמשטרה תבוא לעצור אותו ו"נשבע שכל הזמן רציתי לבוא לספר אבל פחדתי בגלל ההורים שלי" (עמ' 2 לת/60ב). בנוסף, כבר בשלב ראשוני זה של החקירה, הוא מסר את עיקרי הגרסה עליה יחזור גם בהמשך, ולפיה המערער נכח עימו בדירתה של המנוחה והוא זה שרצח אותה. בהודעות הבאות שנגבו ממנו מסר ארתור גרסה מפורטת יותר וסיפר, כי הוא והמערער נכנסו לדירת המנוחה לאחר שהמערער הזדהה כאחיו של חנן ברוד וטען בפני המנוחה כי הוא "נתקע" בראשון לציון ועליו ליצור קשר עם אחיו על מנת שהאחרון יבוא לחלצו. ארתור הוסיף, כי לאחר שהשניים נכנסו לדירה, הוא נטל את ארנקה של המנוחה וסימן למערער כי ניתן לעזוב את הדירה (עמ' 2 לת/60א). ארתור ביקש מן המנוחה כוס מים, וכאשר חזר לסלון ראה את המערער מכה את המנוחה:

"כשחזרתי לסלון ראיתי את [המערער] מחזיק טלפון ביד אחת וביד השניה נותן לה אגרוף בכל הכוח עמדתי במצב שלא ידעתי מה לעשות. לא ידעתי מה קורה. ומתי שהיא נפלה... אמרה רק 2 מילים. אמרה אי מה קרה ונפלה ואיבדה הכרה. היא נפלה והפנים שלה בתוך הכורסא. הוא התחיל לחנוק אותה בהתחלה חנק אותה עם הידיים ובסוף חנק אותה עם כרית. הכרית היתה לידו והוא חנק אותה בין 7 ל-10 שניות. במשך הזמן הזה הייתי בהלם ולא ידעתי מה לעשות... הוא התחיל לעשות חיפוש בבית. בכל הזמן שהוא עשה חיפוש לא ידעתי מה לעשות הלכתי 2 מטר לכל כיוון מבולבל. וכל הזמן בפנים זה לידי ככה. הוא עשה חיפוש אסף כמה דברים ויצאנו מהמקום... לקח תכשיטים טבעות, שרשראות, הסתכלתי מתוך השקית" (עמ' 2-3 לת/60א. כן ראו ת/60ב).

על עיקריה של גרסה זו חזר ארתור בעימות עם המערער ובשחזור שנערך לו, תוך שיתוף פעולה מלא מצידו (ת/60ח). במהלך העימות, ציטט ארתור, בפירוט רב, את הדיאלוג שהתנהל בין המערער למנוחה עובר לכניסתו לדירתה, תיאר את האופן בו נטל את ארנקה של המנוחה, ואת האופן בו המית המערער את המנוחה ואת אלה הדגים בעצמו במהלך השחזור (ת/60ח; ת/62).

30. להבדיל מכך, עדותו של ארתור בבית המשפט התאפיינה בחוסר שיתוף פעולה מובהק ובהעדר קוהרנטיות ועקביות. כבר בפתח עדותו, הוא הבהיר לבאת-כוח המדינה כי "יש לי תשובה אחת על כל השאלות שאת תשאל אותי, אני לא יודע כלום, לא זוכר כלום, אין לי מה להגיד ואני שומר על זכות השתיקה" (עמ' 529 לפרוטוקול). הוא סירב לענות לשאלות אינפורמטיביות גרידא, כגון הסיבה שבגינה הוא מרצה עונש מאסר, כיצד הגיע לבית המשפט, מי היה איתו ברכב המשטרה, או אם הוא זוכר

ששירת בצה"ל (שם). יחד עם זאת, הוא השיב לשאלות שנשאלו על ידי סניגורו של המערער בחקירה נגדית ובמסגרת זו הוא טען, כי את הודעותיו המשטריות הוא מסר שעה שהיה נתון להשפעת סמים:

"אני כשנעצתי חוקרים בלבלו אותי, הייתי תחת השפעת חוקרים ותחת השפעת סמים ומה שדיברתי בחקירות זה לא נכון. הבן אדם הזה [הכוונה למערער, ע' פ'] לא היה איתי. היה איתי בן אדם אחר" (עמ' 536 לפרוטוקול).

ובהמשך:

"אני שנה וחצי כבר עצור ושנה וחצי יש לי אבן על הלב בגלל שהבן-אדם [הכוונה למערער, ע' פ'] יושב סתם... בגלל שהחוקרים פשוט השפיעו עלי והייתי בחקירות מסומם ובקריז ודיברתי שטויות" (עמ' 537-538 לפרוטוקול).

ארתור סירב לחשוף כל פרט מזהה אודות אותו פלוני שלטענתו ביצע את הרצח בראשון לציון, וכאשר הוא נשאל מדוע בהודעותיו במשטרה הוא הצביע על המערער כמי שביצע את הרצח הוא התקשה תחילה להשיב, ובהמשך טען כי החוקרים "עבדו עליו ושיחקו לו בראש" (עמ' 546 לפרוטוקול) ולכן מסר את שמו של המערער; וכי החוקרים הטעו אותו לחשוב שהמערער הפליל אותו (שם). ארתור גם טען, כי הרשתו בעבירת השוד במשפטו שלו התבססה על הודאה שאת פשרה ומשמעותה לא הבין: "בדיון הזה שהודיתי [הייתי] בשוק העו"ד שלי לא הסבירה לי מה הולך לקרות ועשתה הכל על דעת עצמה ולא הבנתי בכלל מה קורה בגלל העברית החדשה שלי" (עמ' 539 לפרוטוקול).

31. בית המשפט המחוזי סבר, כי המהפך שחל בגרסתו של ארתור ותוכן עדותו בבית המשפט מעוררים חוסר אמון, ובמסקנה זו לא נמצאה לי עילה להתערב. כעולה מן הדברים שהובאו לעיל, הודעותיו של ארתור היו סדורות ועקביות. תגובתו האינטואיטיבית – עוד בפגישתו הראשונה עם חוקר המשטרה – היתה הודאה מיידית ומסירת תיאור, שתפס בהמשך נפח משמעותי, בדבר פרטי ביצוע הרצח. כאמור, בהודעות שמסר לא הוזכרה – ולו ברמז – האפשרות שאדם אחר, ולא המערער, היה זה שביצע את הרצח בראשון לציון. בניגוד לכך, הגרסה שמסר ארתור בעדותו היתה בלתי עקבית ובלתי שלמה, ומסירתה התאפיינה בעוינות והכחשה. גרסה זו גם עוררה תהיות רבות שלא יושבו. כך למשל, טענתו של ארתור לפיה את השינוי בגרסתו יש לייחס לרצון שהתעורר בו לנקות את מצפונו היא בעייתית, נוכח סירובו להסגיר את האדם שביצע את הרצח. זהו גם מצב הדברים באשר לניסיונו להתנער כליל מן ההודאה שמסר במשפטו שלו ובאשר אליה לא השמיע – עד לשלב בו נקרא להעיד נגד המערער –

השגות כלשהן. בטענת המערער לפיה הודעותיו של ארתור "זוהמו" על-ידי החוקרים ועל כן אין הן יכולות לשמש ראיה לחובתו – לא מצאתי ממש. במפגש הראשון בין חוקר המשטרה לארתור נחשפה אמנם העובדה שמרינה ואנטון הצביעו על המערער כמי שביצע את הרצח בראשון לציון, אולם לא נאמר לו דבר אודות אופן ביצוע הרצח ולא נמסרה לו כל אינפורמציה אודות ממצאי הזירה (ת/60יב). המידע שנמסר לארתור היה, אפוא, חלק מטכניקת החקירה, ומסירתו איננה מהווה לדעתי פגם חקירתי של זיהום עדות. מכל מקום, אף אם הייתי מקבל את טענת המערער בעניין זה – וכאמור, להשקפתי אין בה ממש – אין בכך כדי לפגוע באמינות הגרסה שכן ארתור חזר, במספר הודעות, עימות ושחזור, על גרסתו בעניין זהותו של מי שביצע את הרצח בראשון לציון והתייחס לפרטים שכלל לא הוזכרו בפניו בידי חוקר המשטרה.

32. גם הטענה אותה העלה ארתור לראשונה בעדותו, לפיה הודעותיו היו תוצאה של השפעת סמים ורצון לנקום במערער אין לה על מה שתסמוך. ראשית, תיעוד החקירות איננו תומך בטענתו של ארתור לפיה הוא מסר את הודעותיו תחת השפעת סמים. ההודעות היו ברורות, סדורות וקוהרנטיות, והוא חזר על תוכנו במספר הזדמנויות. מעבר לכך, גם הטענה של השפעת סמים וגם הטענה בדבר הרצון לנקמה שהתעורר, לכאורה, אצל ארתור, מתעלמות מכך שמעמד החקירה לא היה ההזדמנות הראשונה בה חשף ארתור את המערער כמי שביצע את הרצח בראשון לציון, שכן אותה גרסה ממש נמסרה עוד לפני המעצר והחקירה הן למרינה ואנטון הן לחוקר המשטרה ב-14.8.02 (ת/60יב) בשלב בו עוכב ארתור. למותר לציין, כי בשלבים אלה הרצון לנקמה כלל לא בא לעולם, ולא נטען כי ארתור אמר את הדברים תחת השפעה של סמים. הטענה לפיה הודעותיו של ארתור הונעו מרצון לנקמה איננה הגיונית מסיבה נוספת. ארתור עצמו הסביר כי מסירת ההודעות נבעה מצורך שחש לפרוק את אשר על ליבו, והוא גם הבהיר מדוע נמנע מלחשוף את האירוע מיד לאחר התרחשותו:

"אני מרגיש כי עכשיו מה שקורה זה הכל לטובה. אני הרגשתי עם זה לא טוב. אני לא סיפרתי בגלל שתי סיבות, סיבה ראשונה בגלל אמא שלי, כי היא דואגת לי המון. היא חלשה ולא רציתי לעשות לה שיהיה לה כואב. סיבה שניה ידעתי שאם אני אספר אז אני אצא מלשן, וליד החברה הוא [הכוונה למערער, ע' פ'] היה מספר שאני הלשנתי עליו ופחדתי" (עמ' 5 לת/60א. ההדגשות הוספו, ע' פ').

משמע, שלגרסתו של ארתור, אי-חשיפת הגרסה עד לשלב המעצר לא נבעה מחוסר אמיתותה, אלא מחששות שהיו לו מתגובתו של המערער. חששו של ארתור להפליל את המערער עלה גם בשלבים אחרים של החקירה. כך, למשל, באחת החקירות

הוא פונה לחוקר ושואל אותו: "תגיד לי, אבל באמת, אני יצאתי פה מלשין? .. כי אני הפלתי את אדי? ... כי איך אני אכנס, באיזה פנים אני אכנס לכלא? זה בעיה שאני אמרתי את החלק שלו... לא ששיקרתי" (עמ' 2-4 לת/160). חששותיו של ארתור מפני הפללתו של המערער, שומטים את הקרקע תחת טענת המערער בדבר הפללה מודעת ומתוכננת שהונעה מרצון לנקום בו. סיכומו של דבר, לא הפללה מתוכננת ולא השפעה חיצונית פסולה של החוקרים הביאו את ארתור להפליל את המערער; אלא מצפוננו שלו ייסר אותו ולא אפשר לו להמשיך ולהסתיר את אחריותו של המערער לרצח בראשון לציון. נוכח כל האמור, אני סבור כי היתה הצדקה מלאה לקבל את הודעותיו של ארתור במשטרה מכוחו של סעיף 10א לפקודת הראיות; ולהעדיפן של פני עדותו של ארתור במשפט.

ב. קיומן של תוספות ראייתיות

33. ארתור היה שותפו של המערער לעבירה ואת גרסתו המפלילה הוא מסר בהודעות משטרתיות. לפיכך, הודעותיו אינן יכולות לשמש, לבדן, בסיס להרשעתו של המערער אלא נדרש – מכוחם של סעיפים 10א ו-54א לפקודת הראיות – כי תימצא להן תוספת ראייתית מסוג חיזוק. עוצמתו של החיזוק הדרוש כאשר שתי הוראות חוק אלו חלות זו לצד זו נקבע ביחס ישיר למהימנותה של אמרת השותף שעליה מתבססת ההרשעה. מידת אמון זו נקבעת על-פי תוכן האמרה, סימני האמת העולים ממנה ויתר הראיות הסובבות אותה (ע"פ 209/87 שחאדה נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(4) 594, 596 (1987)). כן ראו ע"פ 8315/05 שלעאטה נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 20.7.2009) פסקה 22 לפסק דינה של השופטת מ' נאור). קבעתי כבר לעיל, בהתבסס על ממצאיו של בית המשפט המחוזי ועל עיון בחומר הראיות, כי הודעותיו של ארתור היו אמינות, קוהרנטיות ועקביות. בנסיבות אלה, די בתוספת ראייתית ברמת חיזוק. אלא, שהמערער סבור כי נוכח טובות הנאה שהובטחו לארתור גרסתו היתה טעונה סיוע ולא רק חיזוק וכי תוספת ראייתית ברמה זו אינה מצויה בחומר הראיות. ראשית ייאמר, כי תמלילי חקירותיו של ארתור – אשר תועדו במלואן – אינם כוללים כל אינדיקציה לטובת הנאה שהובטחה לו בתמורה למסירת עדות או בתמורה להפללתו של המערער. גם בעדותו של ארתור בבית המשפט – אשר להשקפתו של בית המשפט המחוזי היתה, כאמור, בלתי מהימנה – הוא לא טען כי הובטחה לו טובת הנאה כלשהי בתמורה להפללתו של המערער, אלא כי זיהויו של המערער כמי שביצע את הרצח נבע מרצון לנקמה וממניעים אחרים (עמ' 551 לפרוטוקול). אך ממילא, כפי שציין בית המשפט המחוזי וכפי שנראה בהמשך, בחומר הראיות קיימות תוספות ראייתיות מסוג סיוע,

ועל-כן ההכרעה בשאלה אם לארתור הובטחו טובות הנאה כלשהן ומה השפעתן של אלה על התוספת הראייתית הנדרשת לעדותו – מתייתרת.

34. נפנה, בראשית הדברים, לראיות החיזוק. בחוות-הדעת הפתולוגית המקורית שהוגשה לבית המשפט צוין, על סמך תוצאות נתיחת גופתה של המנוחה, כי "מותה נגרם מנזקים לריאה הימנית ולכבד עם שברים מרובים בצלעות מימין מחבלה קהה ישירה (מכה/מכות) בבית החזה מימין" (עמ' 6 לת/21). בחוות-דעת פתולוגית משלימה (ת/21א) שהוגשה על-ידי הפתולוג ד"ר לוי בעקבות פניית המשיבה (ת/42) לאחר שצפה בשחזור הרצח שבוצע על-ידי ארתור, הוא ציין כי "בשיחזור, הנאשם רוכן על הקורבן כשהיא שוכבת עם בטנה על הספה עם הפנים על הכרית. תנוחה זו גרמה ללחץ על בית החזה עם שברים בצלעות, ולפצעי קרע בכבד ולמוות" (ת/21א). היינו, הנזקים לריאה ולכבד והשברים בצלעות שאותרו בנתיחה עולים בקנה אחד עם התיאור שמסר ארתור באשר לתנוחה בה רכן המערער על המנוחה בעת המתתה, תוך הפעלת לחץ על בית החזה שלה. הפתולוג גם הבהיר בעדותו, כי לא הבחין בסימני חנק על גופתה של המנוחה ובתוך כך הוא הסביר כי חניקה באמצעות כרית אינה מותירה סימני חניקה (עמ' 247-248 לפרוטוקול). בכך יש, כמובן, כדי לחזק את גרסתו של ארתור. בטענת המערער לפיה חוות-הדעת הפתולוגית "הותאמה" למידע שמסרה מרינה בחקירתה – אין ממש, שכן בניגוד לנטען מפי המערער, חוות-הדעת הפתולוגית הראשונה שהוגשה לבית המשפט איננה קובעת כי גב' פופר המנוחה מצאה את מותה בנסיבות טבעיות. ממצאי הנתיחה – בה ארתור, כאמור, נזקים בריאות וכבד, שברים מרובים וחבלה קהה בבית החזה – מובילים דווקא למסקנה ההפוכה. על כך עמד ד"ר לוי בעדותו:

"הגופה הובאה אלינו מהשטח עם טופס לוואי, מוות פתאומי ובנתיחה שביצענו, מצאנו שברים בצלעות מימין, ואמרתי למשטרה, התקשרתי שזה לא מוות פתאומי וזה לא נזקים כתוצאה מנפילה ונזקים מתיישרים עם מוות לא טבעי... אני אמרתי... שזה לא מוות פתאומי, שזה מוות כתוצאה ממכה או מכות ישירות... עם עוצמה יחסית חזקה שגרם לשברים בצלעות גם מקדימה, גם מהצדדים וגם מאחורה ולקרעים מיקרוסקופיים בכבד וזו סיבת המוות" (עמ' 235 לפרוטוקול).

מכאן, שהטענה לפיה בעמדתו של הפתולוג חל שינוי או שנערכה בה "התאמה" בשים לב לראיות אחרות – איננה יכולה להתקבל, ובנפרד מן האמור, יש בה כדי להטיל דופי, ללא בסיס וללא הצדקה, ביושרתו המקצועית של ד"ר לוי.

35. חיזוק נוסף לגרסתו של ארתור מצוי בפלט השיחות היוצאות מדירתה של המנוחה בראשון לציון (ת/27). בפלט תועדו ארבע שיחות שבוצעו בהפרש של פחות

מדקה זו מזו: בתחילה, שלוש שיחות למספר מסוים – הדומה למספר הטלפון של חנן בורד – ושיחה רביעית לחנן בורד. המערער טוען, כי המנוחה עצמה – שהכירה את חנן אחי המערער – הייתה יכולה לבצע את השיחות בעצמה ובדומה, גם אנטון יכול היה לבצען. טענה זו איננה מופרכת, כמובן, מן הבחינה הטכנית, אולם היא מתעלמת מכך שפלט השיחות תומך בגרסתו של ארתור ביחס לשיחות שביצע המערער מן הדירה. לכך יש להוסיף, כי טענת המערער לפיה גם אנטון ידע את מספר הטלפון של חנן הועלתה רק בשלב מתקדם של חקירתו הנגדית של המערער, ואנטון כלל לא נחקר בעניין זה. בנוסף, מכשיר הטלפון הסלולארי של המערער אותר בראשון לציון בערב הרצח, סמוך לשעה 20:00. באותו יום אמנם לא בוצעה שיחה ממכשיר זה מרחוב מגוריה של המנוחה אולם כפי שציינ בית המשפט המחוזי, בכך אין כדי לכרסם בראיות התביעה שכן לא נטען שהמערער שוחח מביתה של המנוחה במכשיר הטלפון הנייד שלו, אלא מן המכשיר בדירה.

36. שתי אמרות שמסר המערער בחקירתו מאששות אף הן את גרסתו של ארתור וקושרות את המערער באופן ישיר לרצח בראשון לציון. ראשית, השוטר אלכס קורמן תיעד אמרה קודמת של המערער, שסיפר "שבאמת דפק דירה בנס ציונה יחד עם ארתור" (ת/54). המערער עצמו הבהיר כי הוא לא ביצע כל שוד נוסף יחד עם אדם ששמו ארתור, ומכאן הקישור לשוד ולרצח של המנוחה בראשון לציון בו אנו עוסקים עתה. שנית, המערער התייחס בחקירתו ל"מקרה של רצח בראשון... היה שם ארתור ואנטון... ואני" (עמ' 28-29 לת/23א). ניתן לראות אמרה זו כ"ראשית הודיה" של המערער המהווה חיזוק ואולי אף למעלה מכך לגרסתו של ארתור. התחקות אחר דינמיקת החקירה של המערער שוללת, לדעתי, את טענת המערער לפיה אמרה זו היתה תוצאה של התארכות החקירות, מניעת מפגש עם עורך דינו ויחסם של השוטרים אליו. אולם, אף מבלי להכריע בעניין זה ברור כי פסילתה של "ראשית הודיה" זו איננה משנה את המאזן הראייתי הקיים בתיק שלפנינו, שכן מדובר באמירה שאיננה אלא תוספת ראייתית – אחת מני רבות – לתשתית ראייתית מבוססת ואיתנה ופסילתה לא היתה משנה את המאזן הראייתי. מכל מקום, סירובו של המערער לערוך עימות עם אנטון ביחס לרצח בראשון לציון, בהיעדר הסבר סביר לכך, מהווה חיזוק לחומר הראיות נגדו (והשוו: ע"פ 1888/02 מדינת ישראל נ' מקדאד, פ"ד נו(5) 221, 230 (2002)). לכך יש להוסיף גם את עדות אמו של ארתור. זו מסרה, כי המערער התקשר אליה וביקש ממנה לומר לבנה "שהוא לא יספר כלום" (עמ' 262 לפרוטוקול). המערער אישר גרסה זו בעדותו, תוך שהוא מודה כי שיקר לאמו של ארתור, כאשר אמר לה שהוא במעצר בית בראשון, שעה שלמעשה, היה נתון במעצר מאחורי סורג ובריה (עמ' 556 לפרוטוקול). נציין, כי לסתירה שנתגלעה בין העדרה הבלתי מוכחש של מערכת יחסים חברית בין

ארתור למערער, לבין נכונותו של המערער להגן על ארתור ואך לנדב לו עצות דרך אימו שעה שהוא עצמו נתון במעצר – לא ניתן, מפיו של המערער, הסבר מתקבל על הדעת. צעד זה קושר כמובן את המערער, באופן ישיר, לרצח בראשון לציון שכן אין כל היגיון בכך שהמערער יבחר להזהיר ולייעץ לאדם שאין לו עימו יחסים חבריים כלשהם וביחס לאירוע שכלל לא היה מעורב בו, שעה שהוא עצמו נתון במעצר. בנוסף, כפי שכבר ציינתי לעיל, עדותו של ננקשוילי מחזקת את גרסתם של מרינה ואנטון, ובכך, באופן עקיף, גם את גרסתו של ארתור.

37. כאמור, בחומר הראיות מצויות גם ראיות סיוע. המשמעותיות מביניהן, הן הודיות-החוץ שמסר המערער למרינה ואנטון, במטרה לשכנע את השניים לבצע עימו את השוד והרצח ברמלה. וזה תיאור ההתוודות, כפי שנמסר מפי אנטון:

”יש לי חבר בשם אדיק בורד אני מכיר אותו מהשכונה... ואדיק סיפר לי שאולי באמצע אפריל 2002 או משהוא כזה הוא היה בראשון לציון ועשה רצח שם ... הוא סיפר לי שהוא היה עם עוד בחור בשם ארתור... ושהם נכנסו לדירה בראשון לציון ארתור לקח את הארנק של הבחורה הזאת ואמר ל[מערער] 'בוא נלך אני לקחתי את הארנק' ו[המערער] נתן לבחורה מכה... [המערער] נתן לי לראות את הדברים שהוא לקח מהדירה... ואני הלכתי אצל בחור [בשם] אבי... ואני מכרתי לו... הוא סיפר לי את כל זה כשהייתי עם חברה שלי מרינה ואז גם הראה לי את כל הדברים שלקח מהבית של הבחורה בראשון לציון” (עמ' 1 לת/59ג).

גרסה זו דומה, גם אם לא זהה לחלוטין, לגרסתה של מרינה אשר סיפרה כי על מנת לשכנע אותה ואת אנטון לבצע עימו שוד חשף בפניהם המערער את מעורבותו ברצח בראשון לציון:

”ואז [המערער] התחיל לספר על מקרה שעשה, הוא סיפר שלפני כמה זמן לא הרבה זמן הוא הרג סבתא. הוא סיפר שהוא היה עם עוד בחור ארתור... ושהם הסתובבו באזור ראשון לציון ו[המערער] הציע להיכנס לבית של אשה שהוא מכיר ... והם באו והיא פתחה לו את הדלת והם עמדו ודיברו איתה, נכנסו חופשי. ארתור הלך לקחת מים מהמטבח ו[המערער] היה מאחורי האשה נתן לה מכה בראש היא התעלפה ואחרי זה הוא חנק אותה עם שקית והם לקחו תכשיטים מהבית. ואני ואבי [הכוונה לאנטון, ע' פ'] לא האמנו לו והוא אמר 'אתם רוצים שאני יוכיח לכם אז פה בשכונה יש תכשיטים שאני קברתי אותם בואו אני אראה לכם' והלכנו עם [המערער] לפארק אחד בשכונה שלי אני

חיכיתי להם הפארק בספסל אבי ואדיק טיפסו מעל הגדר... הם חזרו מאוד מהר ו[המערער] היה בידיים שלו עם תכשיטים שהיו עטופים בכד. הוא אמר שזה התכשיטים של הסבתא הוא אמר שהוא הרג את הסבתא" (עמ' 1-2 לת/57יב. ההדגשות הוספו, ע' פ').

המערער טוען לאי-התאמה בין גרסאותיהם של מרינה ואנטון בעניין זה, בעיקר משום שהשניים אינם מתארים באותו אופן את דרך המתתה של המנוחה: בעוד שמרינה מסרה כי המערער סיפר לה שהוא הרג את המנוחה עם שקית, אנטון לא ציין זאת. בנוסף, בזירת הרצח בראשון לציון לא נמצאה שקית. דינה של טענה זו להידחות, ומכמה טעמים. ראשית, כפי שכבר ציינתי לעיל, קביעותיו של בית המשפט המחוזי באשר למהימנותם של מרינה ואנטון מקובלות עלי והן חלות, כמובן, גם על הדברים שנמסרו מפיהם בכל הנוגע לרצח בראשון לציון. שנית, לסתירות – המעטות – בין גרסאותיהם של מרינה ואנטון ניתנו הסברים. כך למשל, הסבירה מרינה בחקירתה ובעדותה כי היא אינה בטוחה שהמערער סיפר לה שהוא עשה שימוש בשקית על מנת לחנוק את המנוחה באירוע בראשון לציון; וייתכן כי חל אצלה בלבול בין מה שסיפר לה המערער לבין האופן בו התרחש אירוע הרצח ברמלה בו היא עצמה נטלה חלק ("אני חושבת שהוא אמר לי את זה אני לא בטוחה. יכול להיות שחשבתי שזה שקית כי בזקנה ברמלה אדי השתמש בשקית ואולי בגלל זה חשבתי שגם בראשון זה ככה" (ת/57יג. כן ראו עמ' 410 לפרוטוקול). שלישיית, הסתירות עליהן מצביע המערער אינן עוסקות בצירים המרכזיים של האירוע. נזכיר, כי מדובר באירוע בו מרינה ואנטון כלל לא נכחו. גרסתם יונקת, אפוא, מדברים שאמר להם המערער ואין לצפות כי יימסר בגדרה תיאור מלא ושלם של אירוע הרצח בראשון לציון. לאור כל האמור, איני סבור כי הסתירות עליהן מצביע המערער מקעקעות את מהימנות גרסאותיהם של מרינה ואנטון.

38. המערער טוען, כי במהלך העימות בינו לבין מרינה, האחרונה "סחטה" אותו שיודה ברצח ברמלה, שאם לא כן, היא תפליל אותו ברצח בראשון לציון, ומכאן גרסתה בעניין זה. צודק בא-כוח המדינה בטענתו לפיה בתמליל וברו"ח העימות אין תיעוד של איום ברוח זו. אולם, עדותה של מרינה בבית המשפט מובילה למסקנה כי ייתכן שדברים כאלה אכן נאמרו:

"ואחרי שהוטרים עזבו את החדר, נשארנו לבד בחדר, אמרתי לו שאני נותנת לו עוד צ'אנס אחד להודות, לספר הכל. ואם הוא לא מספר, אז אני מספרת גם על הרצח הראשון שהוא עשה. מה שהוא סיפר לנו. הוא אמר שהוא לא

יודע על מה שאני מדברת, שאני מנסה להציל את עצמי ואת אבי וזהו" (עמ' 340 לפרוטוקול).

אלא שלהשקפתי, יש לבחון התבטאות זו על רקע מכלול ההתבטאויות של מרינה ביחס להתנהלותו של המערער בחקירותיו ובעימות ביניהם. מעבר להתבטאות שצוטטה לעיל, במהלך העימות הטיחה מרינה דברים קשים במערער והביעה תחושות ברורות של כעס כלפיו. בין היתר, כינתה אותו מרינה "פחדן". להלך רוח זה ניתן לדעתי – הן במהלך העימות, הן בעדותה של מרינה – הסבר מתקבל על הדעת ולפיו, מרינה חשה תסכול רב נוכח ניסיונו של המערער למלט את עצמו ו"להפיל את התיק" עליה ועל אנטון. ובלשונה של מרינה:

"...בטח שהתעצבנתי, גם כעסתי ורתחתי, כי מה זאת אומרת, לזרוק עלינו את כל מה שהוא עשה? אני מודה במה שאני עשיתי, אבי מודה במה שהוא עשה, והוא רוצה לזרוק את כל החלק שלו עלינו? כל אחד מודה, מקבל את החלק שלו וממשיך לחיות. קיבלתי 15 שנה. כמה שזה לא נורא בשבילי, מנסה להתמודד עם העבר, להסתכל קדימה וגם לנסות להביט קדימה. להתמודד עם כל ההווה שלי וכל העבר. אבי עושה את אותו הדבר. והוא יושב כאן, לא מודה ולא עושה כלום ואני צריכה להיות רגועה מזה? אני לא רגועה מזה" (עמ' 361-360 לפרוטוקול. כן ראו עמ' 8 לת/157; עמ' 1-2 לת/57ט).

אוסף ואומר, כי בניגוד לנטען מפי המערער, אינני סבור כי את ביטויי הכעס של מרינה יש לפרש כניסיון להעביר את האחריות למעשיה שלה אל כתפיו של המערער, שכן לצידם, הודתה מרינה בחלקה שלה באירועים. לבסוף, גם הטענה לפיה מרינה בדתה את גרסתה בנוגע למעורבותו של המערער ברצח בראשון לציון לאחר העימות ותיאמה אותה עם אנטון – אין לה על מה שתסמוך. כפי שכבר צוין, גרסתה של מרינה עלתה בקנה אחד עם גרסתו של אנטון, והגרסאות שמסרו שניהם השתלבו עם עיקרי עדותו של ארתור. העימות בין מרינה למערער נערך ביום 14.7.2002. כאמור, במהלכו לא נידון כלל עניין הרצח בראשון לציון. אירוע זה נזכר לראשונה בהודעתה של מרינה מיום 27.8.2002. בכל התקופה בין מועד עריכת העימות למועד מסירת הגרסה המתייחסת לרצח בראשון לציון שהתה מרינה במעצר, ולא היתה לה כל אפשרות לתאם גרסאות עם אנטון. בנוסף, עוד לפני העימות שנערך בין המערער למרינה, ציין אנטון בפני חוקריו כי הוא יודע דבר-מה על המערער ש"הוא יכול להיכנס לעוד מאסר עולם" (נ/10). גם אמירה זו מחלישה את הטענה בדבר תיאום גרסאות בין מרינה ואנטון לעניין הרצח בראשון לציון.

39. המערער ממשיך וטוען, כי העובדה שמרינה ואנטון מכרו את התכשיטים שנלקחו מהדירה בראשון לציון מעידה כי הם היו מבצעי הרצח. טענה זו אין בידי לקבל. ראשית, כפי שמציין בא-כוח המדינה בצדק, הטענה בדבר מעורבותה של מרינה ברצח בראשון לציון היא טענה חדשה שלא נטענה בגלגולו הקודם של הליך זה (וראו בהקשר זה דברי סניגורו הקודם של המערער בעמ' 167 לפרוטוקול). שנית, אין בחומר הראיות אינדיקציות התומכות בגרסתו זו של המערער, שכן הן ארתור, הן אנטון שללו בתוקף את מעורבותו של האחרון ברצח בראשון לציון (עמ' 1 לת/60 ועמ' 526 לפרוטוקול, בהתאמה). שלישית, גם לגרסתו של המערער הוא המתין ברכב בסמוך למקום בו התבצעה המכירה (עמ' 593 לפרוטוקול) עובדה הקושרת, אותו, לפי הפרופוזיציה שהוא עצמו מציע, לתכשיטים שנמכרו. בנוסף, כעולה מגרסתה של מרינה, התכשיטים שהובאו לפגישה עם ננקשילי היו, למעשה, השאריות של השלל שנלקח מן הדירה בראשון לציון ונמכר קודם לכן על-ידי המערער:

”[המערער] אמר שזה התכשיטים של הסבתא הוא אמר שהוא הרג את הסבתא ושאת הזהב שלקח ממנה הוא מכר ושאת התכשיטים שנשארו אצלו הוא לא היה בטוח שהם יקרים אז הוא קבר אותם” (עמ' 2 לת/57ב. ההדגשות הוספו, ע' פ').

גרסה זו מקבלת אישוש בעדותו של ננקשילי, אשר הבהיר כי הוא קיבל ממרינה ואנטון את כל התכשיטים – פרט לטבעת שהיתה שייכת מלכתחילה למערער ולא נלקחה מהדירה – ללא תמורה ובהמשך זרק אותם (וראו: עדותו של ננקשילי בעמ' 299 לפרוטוקול. כן ראו עדות אנטון בעמ' 342 לפרוטוקול; עדות מרינה בעמ' 440-442 לפרוטוקול). מכירת של חפצים חסרי כל ערך ממשי בוודאי אין בה כדי להצביע על מעורבות כלשהי של השניים ברצח בראשון לציון.

40. משאמרנו דברים אלה, אנו באים למסקנה כי גרסאותיהם של מרינה ואנטון – אשר נמצאו, כאמור, מהימנות – מוכיחות כי בשתי הזדמנויות שונות הודה המערער בהודיית-חוץ בכך שביצע את הרצח בראשון לציון. הודיות-חוץ אלה יכולות להוות, לכאורה, בסיס עצמאי לאישום, בכפוף לקיומו של “דבר-מה נוסף”. מקל וחומר, שיש בהן כדי לשמש סיוע לגרסה שמסר ארתור במשטרה בהינתן ההתאמה הברורה בין גרסתו של ארתור לגרסאות שמסרו מרינה ואנטון. כפי שכבר ציינתי, העובדה שעדויותיהם של מרינה ואנטון, כשלעצמן, הן עדויות הטעונות סיוע נוכח מעמדם, איננה מכרסמת או פוגעת בכוחן לשמש כראיות סיוע לגרסתו של ארתור.

41. סקירת גלגוליה ונפתוליה של גרסת המערער הובילה אותי למסקנה כי הוא אף נתפס בשקרים התומכים בראיות התביעה ומסייעים לה. בתחילת חקירתו, שמר המערער על זכות השתיקה ושלל כל מעורבות שלו ושל ארתור ברצח. בצד האמור הוא אישר כי הוא מכיר את המנוחה ואף ביקר בעבר בביתה. בהמשך הוא שינה מטעמו ומסר, כי היה בליל הרצח בדירתה של המנוחה בראשון לציון, ועמו היו ארתור ואנטון, שהחליטו "להפיל אותו" (עמ' 28-29 ועמ' 32-33 לת/23). בעדותו בבית המשפט העלה המערער לראשונה גרסת אליבי לפיה ביום הרצח הוא שהה עם אנטון וארתור בחנות הנעליים של אירה, גיסתו, הממוקמת בראשון לציון. השניים עזבו את החנות אך הוא נשאר בה עד ששב לביתו (עמ' 555 לפרוטוקול). המערער הוסיף וטען, כי שבועיים לערך לאחר האירוע, סיפר לו ארתור כי אנטון והוא ביצעו את הרצח בראשון לציון, תוך שאנטון מתחזה בפני המנוחה כאחיו של חנן, היינו, המערער (עמ' 556 לפרוטוקול). על מנת לשוות עומק ומהימנות לגרסה זו חזר בו המערער מאמרתו לפיה עובר לרצח הוא נכנס לדירה עם ארתור ואנטון – על אף שאמרתו בעניין זה הוקלטה ותומללה (עמ' 28-29 לת/23א). בד בבד הוא טען, לראשונה, כי שמונה חודשים לפני הרצח התלווה אליו אנטון לדירתה של המנוחה (עמ' 580-584 לפרוטוקול).

42. המערער נמנע מלזמן לעדות את גיסתו אירה, שהיתה יכולה, לכאורה, לאשש את גרסת האליבי שלו. הימנעות זו מקימה חזקה כי עדותה של אירה לא היתה מסייעת למערער להוכיח את טענת האליבי שלו – ופועלת לחובתו של המערער. בנוסף, גרסת האליבי של המערער היתה גרסה כבושה, ומשכך, הוא נדרש ליתן הסבר מניח את הדעת לכבישתה. הסבר כזה לא ניתן. טענת המערער, כי הוא נמנע מלחשוף את גרסת האליבי שלו מפני שרצה להימנע מלהפליל את ארתור – חרף כך שארתור הפליל אותו וחרף כך שבין השניים לא שררה אותה עת מערכת יחסים ידידותית – אינם מתיישבים עם שורת ההיגיון. על פי ההלכה הפסוקה, בנסיבות אלה, שואף משקלה הראייתי של גרסת האליבי הכבושה לאפס (והשוו: ע"פ 4297/98 הרשטיק נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 673, 687-688 (2000); ע"פ 154/85 אברושמי נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(1) 387, 399 (1987); ע"פ 5922/98 טוסן נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 9.12.1999) פסקה 11 לפסק דינו של השופט ע' זועבי). גם הסיבות שבגינן, לגרסת המערער, הוא החליט שלא לחשוף בחקירה את קו ההגנה שהציג במשפט – היו בלתי עקביות וקלושות כאחד. המערער לא ידע להסביר מדוע יפלילו אותו שלושת חבריו: ארתור, מרינה ואנטון בשני אירועי רצח נפרדים; וכיצד מתיישבת עדותו עם הדברים שמסר בחקירותיו. כעולה מדברים שאמרנו, המערער גם לא הצליח להסביר מדוע התקשר מן המעצר דווקא לאמו של ארתור. בנוסף, המערער הציג פתק שנכתב, לטענתו, על-ידי ארתור, ומצביע על אשמתו של אנטון. אולם, כאשר הובא ארתור להשלמת עדות בעניין זה הוא הכחיש כי

כתב את הפתק (עמ' 60-63 להכרעת הדין). בניגוד לעדותיהם של מרינה, אנטון וננקשווילי טען המערער, כי הוא נתן לאנטון רק את הטבעת שלו ולא תכשיטים אחרים (עמ' 558-559 לפרוטוקול). ניתן אם כן לסכם ולומר, כי גרסתו של המערער השתנתה תכופות וכי היא כללה טענות כוזבות רבות, לרבות טענת אליבי שלא הוכחה, ובעטיו של המערער. לא בכדי, אפוא, דחה בית המשפט את גרסתו של המערער וקבע כי שקריו מסייעים לראייתיה של התביעה בכל הנוגע לרצח בראשון לציון. מסקנתי היא, אם כן, כי המערך הראייתי שהונח בפני בית המשפט המחוזי ולפנינו – הודעותיו של ארתור והראיות התומכות בה ומסייעות לה – מוכיח כי המערער היה זה שביצע את הרצח בראשון לציון. אפנה עתה לתשתית הנורמטיבית הצריכה לעניין זה, כמו גם לעניין הרצח ברמלה.

יסודותיה של עבירת הרצח

43. המערער סבור כי יסודותיה של עבירת הרצח אינם מתקיימים בו, הן בהתייחס לרצח ברמלה, הן בהתייחס לרצח בראשון לציון. לטענתו, לא היה לו "מניע" לרצוח את גב' פופר לאחר שארתור נטל את ארנקה; ובדומה, לא היה לו מניע לרצוח את גב' פרישמן המנוחה שכן בשלב בו הוא נכנס לדירה המנוחה כבר שכבה על הרצפה כשהיא מעולפת ומתבוססת בדמה. בנוסף, לעמדתו, יסוד הכוונה איננו מתקיים בו. טענות אלו אינן יכולות להתקבל. ראשית ייאמר, כי המערער כלל לא העלה טענות בסוגיה זו במהלך הדיון בפני בית המשפט המחוזי (על כך ראו עמ' 84 להכרעת הדין). שנית, ולגופו של עניין, בטענותיו של המערער בסוגיה זו אין ממש, שכן קיומו של מניע איננו יסוד מיסודותיה של העבירה הפלילית (וראו, למשל, ע"פ 4656/03 מירופולסקי נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 1.12.2004) פסקה 16 לפסק דינו של השופט א' לוי; ע"פ 6255/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(3) 168, 191 (2004)). לכן, שאלת קיומו של גורם שהניע את המערער לרצוח את המנוחות איננה רלוונטית לשאלת אחריותו בפלילים.

44. באשר להתקיימות יסוד הכוונה. היסוד הנפשי של כוונה תחילה, שעל בסיסו הורשע המערער בעבירות הרצח שיוחסו לו, מוגדר בסעיף 301 לחוק העונשין כך:

<p>כוונה תחילה</p>	<p>(א) לענין סעיף 300, יראו ממית אדם כמי שהמית בכוונה תחילה אם החליט להמיתו, והמיתו בדם קר, בלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה, בנסיבות שבהן יכול לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו, ולאחר שהכין עצמו להמית אותו או שהכין מכשיר שבו המית אותו.</p>
------------------------	---

רכיבי היסוד של "כוונה תחילה" הם, אפוא, שלושה: החלטה להמית, הכנה והעדר קנטור. ההחלטה להמית כוללת בחובה חזות מראש של אפשרות התרחשותה של התוצאה הקטלנית ורצון או שאיפה כי תוצאה זו תתגשם. בהקשר האחרון קמה חזקה לפיה אדם מתכוון לתוצאות הטבעיות הנובעות מהתנהגותו, ובהתאם לה מקום בו חומר הראיות מצביע על כך שמהתנהגותו של אדם יש תוצאה הצפויה הן באופן אובייקטיבי והן באופן סובייקטיבי, ניתן להסיק מכך שאותו אדם אף התכוון לתוצאות הטבעיות של התנהגותו. חזקה זו איננה חלוטה, והיא ניתנת לסתירה על-ידי הנאשם אולם "אם אין בראיות כדי להצביע על כוונה אפשרית אחרת, ההנחה תהיה כי מי שגרם למותו של אדם על-ידי מעשה אשר על-פי טבעו מיועד לגרום לתוצאה קטלנית, גם התכוון בליבו להביא לתוצאה טבעית זו הנובעת ממעשהו" (ע"פ 11578/05 טלה נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 18.6.2007) פסקה 16 לפסק-דינו של השופט ד' חשין. עוד ראו: ע"פ 3071/01 מאירוב נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 16.11.2006) פסקה 5 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה). יסוד ההכנה הוא יסוד פיסי, שעניינו מעשה הכנה לביצוע ההמתה. בנסיבות מסוימות, עשויים ההחלטה להמית ומעשה ההכנה להתמזג זה בזה. לבסוף, נדרש יסוד של העדר קנטור. משמעותו של יסוד זה היא כי מעשה ההמתה בוצע מבלי שקדמה לו התגרות שתוצאתה היתה שהנאשם לא יכול היה לחשוב ולהבין את תוצאת מעשיו.

45. יסודות אלה מתקיימים כולם במערער שלפנינו. ראשית, באשר לרצח ברמלה. כעולה מן המערכת הנסיבתית שנסקרה לעיל, מדובר ברצח שתוכנן מראש על-ידי מרינה, אנטון והמערער, ומכאן, המסקנה כי ההחלטה להמית התגבשה אצל המערער עוד בטרם כניסתו לדירה. בנוסף, מן התיאורים שהובאו לעיל ברור, המערער לא בחל באמצעי כלשהו על מנת להמית את גב' פרישמן המנוחה. הוא חבט בה בראשה באמצעות אגרטל; חנק אותה באמצעות שקית ניילון ובאמצעות כבל; ולבסוף, דקר אותה. את כל אלה עשה, כשהוא דואג לבדוק, בכל שלב ושלב, אם המנוחה עודנה בין החיים או שמא נדרשת פעולות נוספות לצורך המתה. רצף פעולות זה, ותגובותיו של המערער במהלכו, איננו יכול להוביל אלא למסקנה לפיה בליבו של המערער גמלה ההחלטה להמית את המנוחה והוא לא רק חזה כי תוצאה זו תצמח באופן טבעי ממעשיו אלא אף חפץ בה. יסוד ההכנה מתקיים אף הוא במערער, אשר רקם מראש את מזימת השוד והרצח לפרטיה ושיתף בה את מרינה ואנטון. בנסיבות המקרה שלפנינו, לא קדם למעשה כל קנטור והמערער גם לא טען אחרת. על יסוד כל האמור, יסוד הכוונה תחילה מתקיים במערער בכל הנוגע לרצח ברמלה.

46. בדומה, מערכת הנסיבות שהוכחה ביחס לרצח בראשון לציון מקימה אף היא את יסוד הכוונה. רצף הפעולות שביצע המערער – חניקתה של המנוחה, תחילה באמצעות ידיו ובהמשך באמצעות כרית, כשהוא נשען בכל כובד משקלו על גופה – מעידים על גיבושה של החלטה להמית, אף בהעדר אינדיקציה ראייתית לתכנון והכנה מוקדמים (וראו בהקשר זה דבריה של השופטת א' פרוקצ'יה בע"פ 759/97 אליאבייב נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 459, 469-470 (2001). להלן: עניין אליאבייב). ההכנה נלמדת בהקשר זה, כפי שנלמדה בעניין אליאבייב, מעוצמת הלחץ הנדרש וממשך הזמן הנחוץ כדי לקטול אדם על-ידי חניקה, ו"מעשהו של המערער משלב אפוא את יסוד ההכנה ביסוד ההתנהגותי של מעשה ההמתה עצמו מעצם ביצועה של פעולה מתמשכת בעלת עוצמה גדולה שמאפייניה אלה שקולים כמעשה הכנה. במובן זה, עיתויה של ההכנה, המהווה פעולה פיזית טהורה, מהווה חלק ממערכת פעולות הקטילה עצמן והוא משקף במהותו תהליך פנימי של הכנה עצמית מבחינה 'שכלית, רגשית ותכליתית' לקראת מימוש המזימה הקטלנית" (שם, בעמ' 470). גם ביחס לרצח בראשון לציון לא נטענה טענת קנטור, ומכאן שיסודותיה של עבירת הרצח הוכחו הן בהתייחס לרצח ברמלה הן בהתייחס לרצח בראשון לציון.

טענות בדבר מחדלי חקירה ובדבר רשלנות סניגורו הקודם של המערער

47. המערער סבור כי העובדה שלא הוצגו טביעות אצבעות מזירות הרצח – מהווה מחדל חקירה חמור המכרסם בראיותיה של התביעה בשני האישומים ופועל לטובתו. טענה זו הועלתה כבר בפני בית המשפט המחוזי והוא דחה אותה. אף אני מצטרף לנימוקיו. צוות החקירה שחקר את הרצח בראשון לציון הוקם זמן רב לאחר הרצח ובמועד זה, דירתה של המנוחה כבר נוקתה וסודרה. בנסיבות אלה, העדרן של טביעות אצבע אינו נובע ממחדל חקירתי. באשר לזירה ברמלה, הרי שמאחת הדלתות בדירה הורדו שתי טביעות-אצבע אולם, בדו"ח בדיקת הזירה צוין מפורשות כי "לא נמצאו טביעות אצבע הראויות לצילום" (נ/4). אינני רואה כיצד מסייע ממצא זה למערער. הוא מוכיח כי חוקרי המשטרה לא חטאו בהתעלמות משאלת קיומן של טביעות אצבע בזירת הרצח. עובדה זו משמיטה את הקרקע תחת הטענה בדבר רשלנות או מחדלי חקירה. ממילא, העדרן של טביעות אצבע איננו מכרסם בראיותיה של התביעה לאור הכלל לפיו כוחן הראייתי של טביעות אצבע הוא בהימצאן ולא בהעדרן. לכן, העובדה שבזירה לא נמצאו טביעות אצבעות של המערער ממילא איננה שוללת את אפשרות הימצאותו בה (וראו: ע"פ 5724/95 אבו-דחל נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 12.5.1996); ע"פ 7376/02 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(4) 558, 567 (2002); על הראיות חלק שני בעמ' 1086), מה גם שקיימות אינדיקציות ראייתיות ברורות לכך שבשתי הזירות עשה המערער

שימוש בכפפות (וראו גרסתם של מרינה ואנטון בעניין זה, וכן גרסתו של ארתור בשחזור, עמ' 9 לת/60ח). לבסוף, טענותיו של המערער בדבר "זיהום" עדותו של ארתור ובדבר תיאום גרסאות שנערך בין מרינה לאנטון נדחו לעיל במישור העובדתי ועל כן אין בכוחן לבסס טענות בדבר מחדלי חקירה. על יסוד האמור, טענותיו של המערער בסוגיה זו – נדחות.

48. מכאן, לטענות העוסקות ברשלנות סניגורו הקודם של המערער. מהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי עולה, כי סיכומי ההגנה בתיק הוגשו ביום 4.5.2004, באיחור של כשלושה חודשים, מבלי שניתנה הארכת מועד ומבלי שצוין בהם, ולו ברמז, כי מדובר בסיכומים חלקיים בלבד. הכרעת הדין נכתבה בהתבסס על סיכומים אלה והתיק נקבע לשימוע ביום 8.6.2004. יומיים לפני מועד זה, הוגשה מטעם סניגורו הקודם של המערער בקשה לדחיית מועד דיון. הבקשה נומקה בכך שלסניגור נדרש לפרק זמן נוסף לצורך הגשת השלמה לסיכומיו. בקשה זו נדחתה בהחלטת בית המשפט מיום 6.6.2004 וחרף כך, הגיש בא-כוחו הקודם של המבקש מסמך שכותרתו "סיכומים בכתב מטעם הנאשם" בו הוא הוסיף טענות ביחס לאישום השני שיוחס לשולחו. "לנוכח תפקודו הבלתי תקין, בלשון המעטה, של הסניגור" – קבע בית המשפט בהכרעת דינו – "ראוי היה שלא להתייחס כלל למסמך שהוגש. ואולם, בכדי שלא תפגענה זכויותיו של הנאשם בשל 'חטאיו' של הסניגור, ולפנים משורת הדין, עיינתי בתוספת לסיכומים אך לא מצאתי שיש בהם כדי לשנות דבר בהכרעת הדין" (עמ' 87 להכרעת הדין). מכאן אתה למד, כי על אף שסניגורו הקודם של המערער לא פעל כשורה, בית משפט קמא לא זקף זאת לחובתו של המערער וזכויותיו הדיונית לא נפגעו. המערער לא ביאר, בנימוקי הערעור שלו, אם ובאיזה אופן גרמה לו התנהלות הסניגור, בנסיבות העניין, עיוות דין, וכיצד הגשת המסמך האמור במועד היתה משנה את תוצאת המשפט. בנסיבות אלה, טענת הרשלנות איננה מועילה למערער והיא נדחית.

הערעור על העונש

49. המערער סבור כי לא היה מקום לגזור עליו שני מאסרי עולם מצטברים אולם טענתו זו אינה יכולה להישמע. המערער נטל, בקור רוח שהדעת איננה סובלת, את חייהן של שתי נשים קשירות. הוא עשה כן תמורת בצע כסף, תוך שהוא מנצל את טוב ליבן של קורבנותיו – שפתחו בפניו ובפני שותפיו את דלת ביתן – ותוך שימוש באלמות קשה. הוא ניצל את "הצלחתו" בהסוואת הרצח ברמלה ומינף אותה על מנת לשכנע אחרים לבצע עימו רצח נוסף. הוא לא בחל בכל אמצעי שנקרה לידו על מנת להמית את קורבנותיו ולא הביע, עד היום, מילה אחת של חרטה. הסלידה העמוקה

ממעשיו של המערער חייבת למצוא את ביטויה בעונש שנגזר עליו ומטרה זו איננה ניתנת להשגה ככל שעל המערער יושתו עונשי מאסר חופפים. כפי שכבר צוין לא אחת בפסיקתו של בית משפט זה, גזירתו של עונש זהה על מי שנטל נפש אחת ועל מי שנטל נפשות רבות עשויה להתפרש כזילות של ערך חיי האדם ויש בה משום פגיעה ביסוד ההרתעה. מטעמים אלה, נגזרו בעבר על נאשמים שהורשעו בכיצוע עבירות רצח רבות – אפילו בוצעו ברצף אחד – מאסרי עולם מצטברים (וראו, למשל, ע"פ 1742/91 1997 נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 289, 303 (1997)). אכן, "גזירת עונשי מאסר חופפים על מספר מעשי רצח – אף אם מדובר בכאלה שבוצעו ברצף אחד – יש בה מכללא משום מזעור של הזוועה שבגרם המוות הזדוני והמכוון של שורה של אנשים...האמונה שלנו בקדושת חיי אדם חייבת למצוא ביטויה גם בענישה של עברייין ובהדגשת משמעותו של כל קיפוח של חיי אדם בעינינו. על-כן, לא רק שיש לגזור עונש נפרד על כל עבירה, אלא כי מעשי פגיעה נפרדים בחיי אדם צריכים גם למצוא ביטויים בעונשים המצטברים זה לזה" (דבריו של הנשיא שמגר בע"פ 399/89 מדינת ישראל נ' זלום, פ"ד מו(2) 187, 192 (1992)). דברים אלה יפים גם לענייננו. מטעם זה, לא מצאתי עילה לשנות מהחלטתו של בית משפט קמא בדבר הצטברות עונשי המאסר שהושתו על המערער.

סיכומו של דבר, אם תשמע דעתי, אציע לחברי לדחות את הערעור על שני ראשיו.

ש ו פ ט

השופט ס' ג'ובראן

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' עמית

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ע' פוגלמן.

ניתן היום, י' בניסן התש"ע (25.3.10).

שופט

שופט

שופט